

Veřejný ochránce práv
OMBUDSMAN

VÝROČNÍ ZPRÁVA
2016

Vysvětlivky

 odkaz na webovou stránku

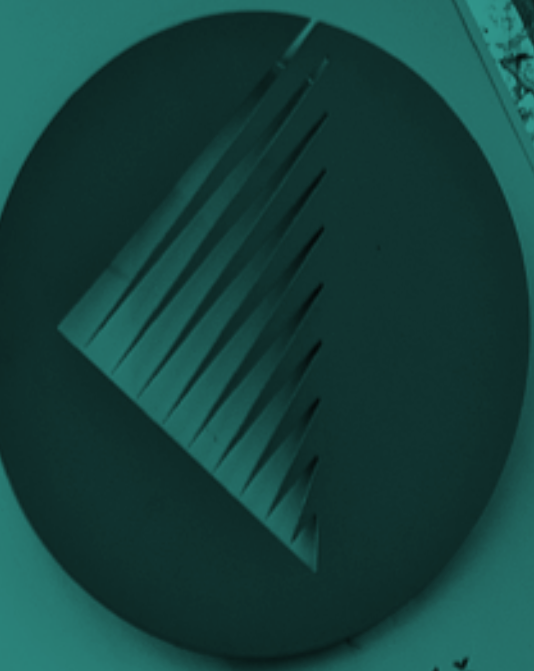
 odkaz na tiskovinu

obecně k veřejnému ochránci práv

státní správa

dohled nad omezováním osobní svobody

rovné zacházení a diskriminace

KANCELÁŘ
VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Veřejný ochránce práv

Údolní 39, 602 00 Brno

informační linka: +420 542 542 888
telefon (ústředna): +420 542 542 111
e-mail: podatelna@ochrance.cz

www.ochrance.cz
www.facebook.com/verejny.ochrance.prav
www.twitter.com/ochranceprav

ÚVODNÍ SLOVO VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV

Předkládám vám čtvrtou výroční zprávu ve funkci veřejné ochránkyně práv (první, pravda, pojednávala o práci mého předchůdce JUDr. Pavla Varvařovského) a šestnáctou za existenci této instituce.

Snad mohu říci, že je Kancelář veřejného ochránce práv ve své činnosti rok od roku úspěšnější. V roce 2014 jsme totiž obdrželi 8 202 podnětů, z nichž 58 % spadalo do působnosti ochránce. V roce 2015 poměr dále vzrostl a za rok 2016 je to již 66 % z celkových 8 398 podnětů.

V polovině svého mandátu proto oceňuji, že lidé vědí o možnosti obrátit se na ochránce a rozumějí tomu, s čím jim dokáže pomoci. Této důvěry si já a všichni mí kolegové a kolegyně vážíme.

Neméně mě těší otevřený přístup úřadů k našim závěrům. Zjistíme-li pochybení, úřady ho ve čtyřech případech z pěti uznají a napraví hned po vydání zprávy o šetření.

Daří se nám i v dalších oblastech. Veřejný ochránce práv od svého vzniku připomínkuje návrhy zákonů a podzákonných předpisů v oblastech svého působení. Snad i díky těmto zkušenostem uspěje až ve dvou třetinách připomínek, jež považuje za zcela zásadní.

Loni uplynulo již 50 let od vzniku prvního závazného katalogu lidských práv. Valné shromáždění OSN v roce 1966 přijalo dvě mezinárodní smlouvy – Pakt o občanských a politických právech a Pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Tehdejší Československo oba pakty podepsalo již v roce 1968, ale ratifikovalo je až téměř po deseti letech. Lidská práva jsou naším společným dědictvím a týkají se každého člověka bez rozdílu. Některá z nich jsme proto připomněli krátkým videoseriálem.

Na základě diskuse s poslanci nad výroční zprávou za rok 2015 jsme v této výroční zprávě zohlednili jejich doporučení a zpřehlednili předkládaný text.

Přeji příjemné čtení.

Anna Šabatová, veřejná ochránkyně práv
22. února 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

1

DOPORUČENÍ POSLANECKÉ SNĚMOVNĚ, VZTAHY S ÚSTAVNÍMI ORGÁNY A ZVLÁŠTNÍ OPRÁVNĚNÍ

JUDr. Stanislav Křeček
zástupce veřejné ochránkyně práv

Legislativní doporučení

Doporučení ochránkyň za rok 2016

1/ Zastupování dítěte pěstounem v řízení o dávkách pro osoby se zdravotním postižením

Při vyřizování podnětů pěstounů pečujících o děti se zdravotním postižením se ochránkyňe setkala s nejednotnou úpravou zastupování dítěte v jednotlivých dávkových předpisech. Problém se týká i fyzických osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče. Zákon o státní sociální podpoře výslovně upravuje, že za dítě v řízení o dávkách jedná pěstoun nebo jiná fyzická osoba a tyto osoby jsou příjemci dávek., V zákoně č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů, však taková výslovná úprava chybí.

Úřad práce by měl dle současného znění zákona v řízení o dávkách pro osoby se zdravotním postižením jednat s pěstounem jako se zástupcem dítěte jen v případech, kdy má pěstoun soudním rozhodnutím rozšířený rozsah oprávnění k zastupování dítěte. Jinak by měl jednat s rodičem dítěte jako jeho zákonným zástupcem, případně při naplnění zákonných podmínek [§ 32 odst. 2 písm. a) a odst. 4 správního řádu] ustanovit pěstouna procesním opatrovníkem dítěte.

Obě možnosti jsou z hlediska rychlosti řízení o dávce značně nepraktické. V zákoně chybí také výslovné ustanovení, že pěstoun je příjemcem dávky namísto oprávněného dítěte.

Veřejná ochránkyňe práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu:

- změnila ustanovení § 20 odst. 2 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů, tak, že v případě svěřeni dítěte do péče pěstouna nebo jiné osoby bude příjemcem dávky rovněž pěstoun nebo osoba, již bylo dítě svěřeno do péče.
- doplnila za ustanovení § 22 odst. 3 nový odstavec 4 upravující zastupování dítěte pěstounem nebo jinou osobou následovně: „Je-li dítě svěřeno do péče pěstouna nebo jiné osoby, zastupuje ho v řízení podle tohoto zákona pěstoun nebo osoba, již bylo dítě svěřeno do péče.“

2/ Renta versus zvyšující se minimální mzda

Ochránkyně v uplynulém roce obdržela zvýšený počet podnětů upozorňujících na problematiku výpočet náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity (tzv. renty) poskytované v souvislosti s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání poškozeným zaměstnancům, kteří jsou v evidenci úřadu práce. Při výpočtu renty se totiž používá v souladu se zákoníkem práce fikce výdělku uchazeče o zaměstnání ve výši minimální mzdy. Fiktivní příjem ve výši minimální mzdy se odečítá od renty, tzn. čím je minimální mzda vyšší, tím je nižší skutečně vyplácená renta (nebo nárok na její výplatu dokonce zaniká).

Na základě nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění nařízení vlády č. 336/2016 Sb., se od 1. 1. 2017 minimální mzda zvýšila na 11.000,- Kč. Renta tak mnoha osobám ještě klesla nebo o ni přišly.

Veřejná ochránkyně práv na jedné straně vítá, že se minimální mzda zvyšuje, na druhé straně si je však vědoma negativních dopadů zvyšování minimální mzdy např. na rentisty evidované u úřadu práce. Je přesvědčena, že je nezbytné vypracovat analýzu dopadu zvyšování minimální mzdy na reálnou výši renty a dle výsledků upravit pravidla pro její výpočet.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, který reviduje problematický § 271b odst. 3 zákoníku práce (část věty první za středníkem) a změní způsob výpočtu renty.

3/ Nezávislý stížnostní mechanismus v sociálních službách

Klienti sociálních služeb představují snadno zranitelnou skupinu. Právem každého klienta by proto mělo být nejen poskytování sociálních služeb

v souladu se základními zásadami zákona o sociálních službách a ve světle základních lidských práv a svobod, ale také možnost efektivní obrany pro případy, že je daná služba poskytována v rozporu s uvedenými principy a požadovanými standardy. Nedostatečná kvalita poskytované péče přitom může mít pro klienty zásadní důsledky a nabývat charakteru špatného zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, upravuje některé instituty, které mají přispět k ochraně práv klientů. Ty však nejsou dostatečné. Proti vyřízení stížnosti poskytovatelem služby není možno podat opravný prostředek k nezávislému subjektu. Inspekce kvality sociálních služeb není povinna prošetřit každý z individuálních podnětů klientů či jiných osob. Krajský úřad dohlíží pouze na plnění registračních podmínek poskytovatele sociální služby.

Ochranu práv uživatelů sociálních služeb je třeba zajistit prostřednictvím nezávislého stížnostního mechanismu, který by prošetřoval stížnosti na kvalitu poskytovaných sociálních služeb. Při posouzení stávajících možností se jeví jako vhodné zakotvit obdobný stížnostní mechanismus, jaký je v oblasti zdravotních služeb.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, která by zakotvila účinný nezávislý stížnostní mechanismus.

4/ Možnost pacienta podat stížnost na zdravotní péči poskytovanou v zařízeních sociálních služeb

I zařízení sociálních služeb mohou svým klientům (například osobám s demencí, Alzheimerovou či Parkinsonovou chorobou, lidem trvale upoutaným na lůžko či těm, kteří pobírají příspěvek na péči III. a IV. stupně) poskytovat odbornou zdravotní péči. Přesto klienti těchto zařízení nemohou v případě své nespokojenosti s poskytovanou zdravotní péčí využít stížnostního řízení podle zákona o zdravotních službách, které slouží k ochraně práv pacientů.

Podle současné právní úpravy si totiž mohou na kvalitu zdravotní péče stěžovat u poskytovatele zdravotní péče, s možností nechat následně prověřit jeho postup správním orgánem, pouze pacienti tzv. registrovaných poskytovatelů zdravotních služeb (typicky nemocnice). V případě zařízení sociálních služeb se o registrované poskytovatele zdravotních služeb zpravidla nejedná, neboť k poskytování zdravotních služeb není vyžadováno udělení oprávnění k poskytování zdravotních služeb od registrujícího orgánu, ale postačuje, aby zařízení sociálních služeb registrujícímu orgánu poskytování zdravotních služeb oznámilo.

Úprava stížnostního obsažená v § 93 a § 94 zákona o zdravotních službách nedůvodně rozlišuje mezi registrovanými poskytovateli zdravotních služeb, a subjekty, které zdravotní služby poskytují na základě oznámení (tedy právě zařízení sociálních služeb).

Zákon o zdravotních službách ukládá zařízením sociálních služeb i některé povinnosti, jejich případné porušení není zákonem označeno za správní delikt a nelze zařízení sociálních služeb z toho důvodu ani sankcionovat.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, která stanoví, že se pravidla pro vyřizování stížností na zdravotní péči vztahují i na zdravotní péči poskytovanou v zařízeních sociálních služeb.

5/ Realizace dozorové působnosti státního zastupitelství i v dalších detenčních zařízeních

Podle zákona o státním zastupitelství vykonává státní zastupitelství za podmínek a způsobem stanoveným zákonem dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Dozor může státní zastupitelství nicméně vykonávat pouze v případech, pokud ho k tomu zmocňuje jiný zákon, který mu dále blíže vymezí předmět a podmínky tohoto dozoru. Na rozdíl od věznic či dětských domovů taková zákonná právní úprava dozoru doposud chybí v zařízeních pro zajištění cizinců, přijímacích azylových střediscích a psychiatrických nemocnicích, kde se vykonává ústavní ochranné léčení.

V důsledku absence nezávislého dozorového orgánu vybaveného adekvátními pravomocemi Česká republika nevytváří podmínky pro naplnění čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, přičemž podle zjištění ochránkyně právě v těchto zařízeních dochází ke špatnému zacházení s umístěnými osobami.

Ochránkyně proto doporučuje zakotvit dozorová oprávnění státního zastupitelství ve vztahu k zařízením pro zajištění cizinců do zákona o pobytu cizinců, ve vztahu k přijímacím střediskům do zákona o azylu, a ve vztahu k psychiatrickým nemocnicím, v nichž se vykonává ústavní ochranné léčení, do zákona o specifických zdravotních službách. Ochránkyně připomíná, že se nejedná o svěřeni nové pravomoci státnímu zastupitelství, ale o naplnění působnosti, kterou zákon o státním zastupitelství předpokládá.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona, kterým by byla zakotvena dozorová oprávnění státního zastupitelství:

- v zařízeních pro zajištění cizinců v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- v přijímacích střediscích v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů,
- v psychiatrických nemocnicích, v nichž se vykonává ústavní ochranné léčení, v zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhodnocení doporučení za rok 2015

Z legislativních doporučení předložených ochránkyní v roce 2015 jsou **2 doporučení** postupně realizována, avšak u **4 doporučení** prozatím nedošlo k žádnému posunu. Kromě neuspokojivého stavu právní úpravy řešení sporů vlastníků a nájemců ohledně domovních antén se jedná o tyto nevyřešené problémy:

1/ Minimální vyměřovací základ pojistného na veřejné zdravotní pojištění u zaměstnanců

Současné nastavení minimálního vyměřovacího základu pojistného na veřejné zdravotní pojištění u zaměstnanců považuje ochránkyně za nespravedlivé pro zaměstnance, kteří nedosáhnou minimální mzdy (zpravidla u osob, které pracují na zkrácený úvazek). Doporučila proto změnu právní úpravy. Doporučení však nebylo vyslyšeno.

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění činí 13,5 % z vyměřovacího základu, který u zaměstnanců tvoří jejich příjem ze zaměstnání. Pojistné platí z jedné třetiny zaměstnanec, ze dvou třetin jeho zaměstnavatel. Pokud však jeho mzda nedosáhne výše minimální mzdy (tj. minimálního vyměřovacího základu), musí zaměstnanec sám doplatit pojistné ve výši 13,5 % z rozdílu mezi minimální a skutečnou mzdou. Ochránkyně považuje popsanou zátěž zaměstnance za nespravedlivou, zvláště vezmeme-li v úvahu, že ne

vždy zaměstnanec může ovlivnit zkrácení svého úvazku a zajistit si další příjmy.

Veřejná ochránkyně práv opakovaně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, která zaměstnance za stanovených podmínek zproští povinnosti úhrady pojistného ve výši 13,5 % z rozdílu mezi vyměřovacím základem a minimálním vyměřovacím základem, nebo tuto povinnost alespoň sníží na 4,5 %.

2/ Veřejné zdravotní pojištění osob, které podstupují ústavní ochranné léčení

Stát platí pojistné na veřejné zdravotní pojištění za osoby ve výkonu zabezpečovací detence, vazby a trestu odnětí svobody, nikoliv však za osoby vykonávající ústavní ochranné léčení. Tyto osoby si musejí pojistné platit samy. Uvedené rozlišování považuje ochránkyně za neopodstatněné.

Ačkoliv již v roce 2011 Ministerstvo zdravotnictví přislíbilo odstranit tento nerovný přístup změnou zákona o veřejném zdravotním pojištění a zařadit osoby ve výkonu zabezpečovací detence mezi osoby, za které stát platí pojistné, ke změně zákona nedošlo, a to ani po doporučení ochránkyně v loňské souhrnné zprávě.

Veřejná ochránkyně práv opakovaně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu do § 7 odst. 1 písm. h) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, doplnila osoby v ústavním ochranném léčení, a to například tak, že ustanovení bude znít: „osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence nebo v ústavním ochranném léčení“.

3/ Přesun důkazního břemene ve sporech o diskriminaci

Ochránkyně je přesvědčena, že z obecného principu rovnosti před zákonem plyne požadavek, aby všechny potenciální oběti diskriminace měly před soudem stejnou procesní ochranu. Současná úprava přesunu důkazního břemene v § 133a občanského soudního řádu nepokrývá všechny případy, pro něž antidiskriminační zákon (zákon č. 198/2009 Sb.) zakazuje odlišné zacházení.

Například při odepření zdravotní péče postačí příslušníkovi etnické menšiny před soudem prokázat nepříznivé zacházení a tvrdit, že důvodem byla jeho etnicita. Důkazní břemeno pak přechází na žalovaného, který je povinen dokázat, že jeho jednání nebylo motivováno etnicitou žalobce jako diskriminačním důvodem. Bude-li však ve stejné

situaci senior, osoba se zdravotním postižením či osoba s menšinovou sexuální orientací, k přesunu důkazního břemene nedochází.

V prosinci 2015 vláda schválila a předložila Poslanecké sněmovně návrh novely antidiskriminačního zákona bez navržené změny přesunu důkazního břemene (tisk 688). Poslanecká sněmovna návrh stále projednává, bez uvedené změny.

Doporučení zároveň zohledňuje i požadavky na volný pohyb pracovníků v Unii dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.

Doporučení ochránkyně uplatnila již v roce 2013 a 2015, zatím však nebylo vyslyšeno.

Veřejná ochránkyně práv opakovaně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu změnila § 133a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, následovně:

„Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k diskriminaci

- A/ na základě rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru ve věcech
 - 1/ práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání,
 - 2/ přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
 - 3/ pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti, včetně odměňování,
 - 4/ členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují,
 - 5/ členství a činnosti v profesních komorách, včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují,
 - 6/ sociálního zabezpečení,
 - 7/ přiznání a poskytování sociálních výhod,
 - 8/ přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování,
 - 9/ přístupu ke vzdělání, odborné přípravě a jejich poskytování,
 - 10/ přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování,
- B/ na základě rasy nebo etnického původu při přístupu k veřejným zakázkám a členství ve spolcích a jiných zájmových sdruženích, nebo
- C/ na základě státní příslušnosti v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků 56 b),

je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.

56 b) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.“

Vyhodnocení doporučení za rok 2014

Z legislativních doporučení předložených ochránkyní v roce 2014 bylo **1 doporučení** již plně realizováno (zakotvení podmínek sociální detence včetně soudního přezkumu), avšak **4 doporučení** prozatím nebyla vyslyšena. Ochránkyně proto pro připomenutí alespoň dvě z nich opakuje:

1/ Zákon o opatrovnictví

Od roku 2014 veřejná ochránkyně práv opakovaně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona o opatrovnictví. Vychází přitom ze svých zjištění o mnohdy závažných nedostatcích ve výkonu veřejného opatrovnictví, které mají dopad na velmi zranitelnou skupinu osob. Doporučení bohužel nebylo vyslyšeno. Podařilo se vyřešit pouze některé otázky spojené s financováním výkonu veřejného opatrovnictví. Dle posledních informací vláda ustoupila od záměru zpracovat zákona o opatrovnictví, který by komplexně upravil jeho výkon a jde cestou dílčích novelizací občanského zákoníku a souvisejících předpisů, ačkoli původně občanský zákoník přijetí komplexní úpravy předpokládal. Ochránkyně opětovně zdůrazňuje nutnost přijetí zákona o opatrovnictví, který komplexně vymezí práva a povinnosti opatrovníka a tím podpoří ochranu práv osob omezených ve svéprávnosti.

Veřejná ochránkyně práv opakovaně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona o opatrovnictví.

2/ Zdravotní pojištění cizinců

Ochránkyně opakovaně upozorňuje, že významná část cizinců ze zemí mimo Evropskou unii, kteří dlouhodobě legálně pobývají v České republice, nemá po dobu prvních pěti let pobytu přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění. Na problém opakovaně upozorňovali Poslaneckou sněmovnu i její předchůdci. Doporučení ochránkyně nebylo dosud vyslyšeno.

Z veřejného zdravotního pojištění jsou současnou právní úpravou vyloučeni ti cizinci, kteří nemají povolen trvalý pobyt nebo zde nejsou zaměstnání v zaměstnaneckém poměru. Jde zejména o nezletilé děti a manžele/manželky cizinců ze třetích zemí, osoby samostatně výdělečně činné a rovněž rodinné příslušníky občanů České republiky (typicky manžele/manželky) ze zemí mimo Evropskou unii. Vláda se v uplynulých letech problém pokoušela řešit úpravou systému komerčního zdravotního pojištění cizinců návrhem změn v zákoně o pobytu cizinců a zákoně o veřejném o zdravotním pojištění, nicméně předložení návrhu v roce 2016 odložila na neurčito.

Koncepční řešení problému ochránkyně spatřuje v zahrnutí velké části dosud vyloučených dlouhodobě pobývajících cizinců do veřejného zdravotního pojištění. Pouze tento systém je schopen garantovat jak potřebný rozsah pojistného krytí zdravotní péče poskytované cizincům, tak jistotu bezproblémového proplacení lékařské péče jejím poskytovatelům.

Veřejná ochránkyně práv proto opětovně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, kterou by do systému veřejného zdravotního pojištění byly po určité době pobytu zařazeny následující kategorie dlouhodobě pobývajících cizinců:

- osoby samostatně výdělečně činné;
- rodinní příslušníci občanů České republiky, cizinců s trvalým pobytem a cizinců, kteří jsou v České republice výdělečně činní;
- cizinci, kteří ukončili výdělečnou činnost, jsou však příjemci dávek nemocenského pojištění nebo rodičovského příspěvku.

»»»»»»»»»» Ochránkyně a Parlament

Poslanecká sněmovna

Poslanecká sněmovna dne 10. listopadu 2016 projednala souhrnnou zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2015 bez usnesení (tisk 768).

Poslanci nepodporovali vládní návrh změny zákona o veřejném ochránci práv (tisk 379). Žádali vypustit oprávnění ochránce navrhnout Ústavnímu soudu zrušení zákona i oprávnění podat veřejnou žalobu v oblasti diskriminace. Vláda pak návrh vzala zpět a ministr pro lidská práva uplatnil návrh (tisk 1015), díky němuž by ochránce měl získat „pouze“ pravomoc sledovat naplňování práv osob se zdravotním postižením podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Ochránkyně s Poslaneckou sněmovnou spolupracovala především prostřednictvím jejích výborů.

Petiční výbor a jeho podvýbor pro lidská práva

Petiční výbor projednal souhrnnou zprávu o činnosti ochránce za rok 2015, čtvrtletní zprávy i zprávy o jednotlivých věcech, v nichž ochránkyně

nedosáhla naprawy ani po vyčerpání zákonem předvídaných možností.

Ochránkyně výbor seznámila se svým postupem k zajištění splnění účelu dávek na bydlení pro případ, že pronajímatel bytu neodvádí společenství vlastníků jednotek zálohy za plnění spojená s užíváním bytu, jež obdržel od nájemců – příjemců dávek.

Ústavně-právní výbor a jeho podvýbor pro legislativní podněty veřejného ochránce práv a Evropský soud pro lidská práva

Ochránkyně se zúčastnila jednání výboru i jeho podvýboru o souhrnné zprávě o činnosti za rok 2015 a jednotlivých čtvrtletních zprávách.

Ochránkyně částečně podpořila změnu zákona, kterým se zmírňují majetkové křivdy občanům České republiky za nemovitý majetek, který zanechali na území Podkarpatské Rusi (tisk 403), tak, aby alespoň odstranil dosavadní nespravedlnost spočívající v zániku nároku na vypořádání i pro případ, že oprávněná osoba (již tehdy ve směs jediné dítě původních vlastníků) zemřela

před rozhodnutím o uplatněném nároku nebo před výplatou vypořádání.

Výbor pro sociální politiku

Při projednávání novely občanského zákoníku (tisk 642) ochránkyně usilovala o řešení důsledků přetíženosti a pomalého rozhodování soudů o umístění dítěte do konkrétního školského zařízení, případně jeho přemístění.

Hospodářský výbor

Ochránkyně požádala výbor, aby v novele zákona o civilním letectví (tisk 747) pamatoval na ochranu práv vlastníků pozemků, na nichž se nacházejí letiště, či jejich části, včetně vzletových a přistávacích drah.

Ochránkyně výbor oslovila rovněž ve věci tzv. administrativního zániku vozidla. Požádala o přijetí, případně návrh legislativního opatření, které by umožnilo zmírnit následky této změny zákona o podmínkách provozu na pozemních komunikacích, případně výjimečně dodatečně opětovně zaregistrovat administrativně zaniklé vozidlo.

Senát

Senát dne 26. května 2016 projednal souhrnnou zprávou o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2015 a vzal ji na vědomí.

Výbor pro zdravotnictví a sociální politiku

Ochránkyně výbor upozornila na některá úskalí novely zákona o pomoci v hmotné nouzi zavádějící znova institut veřejné služby (tisk 330). Seznámila senátory se svými výhradami uplatněnými již při projednávání návrhu v Poslanecké sněmovně. Ujistila je, že v principu nezpochybňuje možnost zavedení veřejné služby, považuje však za nezbytné upravit podmínky pro její výkon tak, aby působily motivačně a nebyly nespravedlivé pro některé skupiny osob.

»»»»»»»»»» Ochránkyně a vláda

Veřejný ochránce práv vyrozumívá vládu, pokud ministerstvo nepřijme dostatečná opatření k nápravě konkrétního pochybení nebo obecné nezákonné správní praxe. Může také vládě doporučit přijetí, změnu nebo zrušení zákona, případně nařízení nebo usnesení vlády. V roce 2015 se ochránkyně obrátila na vládu ve dvou případech. Za zjednodušenou podobu legislativního doporučení vládě ochránkyně považuje svou účast v připomínkových řízeních.

Doporučení ochránkyně vládě

Nový zákon o právech osob doprovázených psy se speciálním výcvikem

Někteří lidé se zdravotním postižením potřebují pomoc asistenčního nebo vodícího psa. Přesto v doprovodu vycvičeného psa stále nemohou vstoupit do některých prostor nebo využít potřebných služeb.

Ochránkyně proto vládě doporučila přijmout zákon, který by upravil některá práva osob se zdravotním postižením v doprovodu psa se speciálním výcvikem.

Zákon by měl zejména

- vymezit prostory, do nichž mají osoby v doprovodu vodících a asistenčních psů přístup (např. budovy úřad, soudů, bank, kulturních zařízení)
- a upravit status a podmínky výcviku vodících a asistenčních psů.

Vláda ochránkyni vyhověla a uložila ministryni práce a sociálních věcí zákon vypracovat a předložit vládě do 31. prosince 2016.

 [usnesení vlády č. 797 ze dne 5. září 2016](#)

 [sp. zn. 23/2015/SZD ze dne 11. 4. 2016](#)

Vyrozumění ochránkyne vláde

Odškodňování za průtahy ve stavebních řízeních

Stát odpovídá za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, včetně průtahů v řízení nebo jeho celkové nepřiměřené délky.

Ochránkyně vyrozuměla vládu o tom, že Ministerstvo pro místní rozvoj odmítá poskytovat odškodnění za nemajetkovou újmu i v případech zjevných průtahů či nepřiměřeně dlouhého řízení. Přes svá ujištění o správné praxi ministerstvo odmítlo všech 250 žádostí, jež obdrželo od 1. ledna 2010 do 1. června 2015.

Poté co vláda přerušila projednávání vyrozumění ochránkyne, ministryně zakotvila řádný postup zaměstnanců ministerstva při vyřizování uplatněných nároků.

Ochránkyně opatření k nápravě uznala za dostačující a netrvala již na projednání materiálu vládou.

 [sp. zn. 21/2014/SZD ze dne 9. 8. 2016](#)

Finanční prostředky na odstranění nebezpečných staveb

Pokud stavba ohrožuje okolí (např. hrozí zřícení), může stavební úřad vlastníkovvi nařídít, aby provedl zabezpečovací práce, případně stavbu zboural. Je-li vlastník nečinný, musí stavební úřad tyto práce provést ve veřejném zájmu sám a náklady vymáhat po vlastníkovvi. Většina úřadů tuto povinnost neplní, protože obcím chybějí finanční prostředky.

Pracovní skupina složená ze zástupců Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva vnitra, Ministerstva financí, Asociace krajů a Svazu měst a obcí se shodla na nezbytnosti finanční spoluúčasti státu. Ministerstvo pro místní rozvoj však přes opakované přísliby nepředložilo slíbený program pro poskytování finančních prostředků.

Ochránkyně proto vládě navrhla, aby ministryně pro místní rozvoj uložila vytvořit do 31. března 2017 program obsahující pravidla poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu ke krytí nákladů na výkon rozhodnutí obecných stavebních úřadů vydaných ve veřejném zájmu v režimu stavebního zákona v případech, kdy povinná

osoba rozhodnutí obecného stavebního úřadu dobrovolně nesplní.

 [sp. zn. 6/2011/SZD ze dne 2. 12. 2016](#)

Připomínky ochránkyne vláde

134 připomínek v roce 2016 ochránkyne uplatnila celkem

ke **25** návrhům.

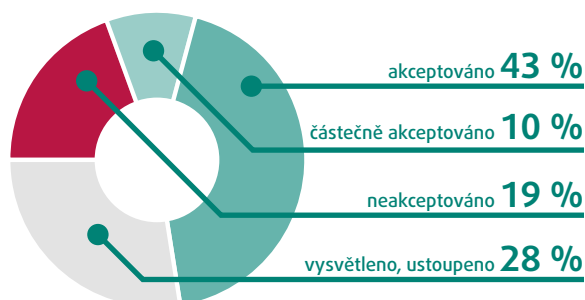
Více než polovina připomínek byla alespoň částečně akceptována, v pětině zůstal rozpor. Ochránkyně je úspěšná zejména v prosazování těch připomínek, které považuje za zcela zásadní (téměř dvě třetiny z nich byly plně akceptovány). Z hlediska počtu vznesených připomínek i jejich úspěšnosti je rok 2016 srovnatelný s uplynulými roky.

Uplatněné připomínky byly úspěšné ve zhruba polovině případů: 43 % připomínek bylo akceptováno zcela, dalších 10 % připomínek bylo akceptováno částečně.

Nejvíce připomínek (26) se týkalo novely stavebního zákona; 20 z nich bylo plně akceptováno. Na druhé straně, nejvíce neakceptovaných připomínek (6) jsme vznesli ke změně občanského soudního řádu a souvisejících zákonů.

Do přehledu byly zařazeny pouze zásadní připomínky ochránkyne k návrhům, které prošly mezi-rezortním připomínkovým řízením.

Vypořádání připomínek v připomínkových řízeních v roce 2016

»»»»»»»»»» Ochránkyně a Ústavní soud

Řízení o zrušení podzákonných předpisů

Veřejný ochránce práv může Ústavnímu soudu navrhnout zrušení podzákonného právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení.

Rovná sazba minimální mzdy pro všechny

Příjemcům invalidního důchodu stát plošně zatkotvil nižší minimální mzdu oproti ostatním lidem. Ochránkyně Ústavnímu soudu navrhla, aby zrušil ustanovení § 4 nařízení vlády o minimální mzdě pro rozpor se zákazem diskriminace a nerovnost v základním právu na spravedlivou odměnu za práci.

Invalidní důchod kompenzuje pokles příjmu způsobený poklesem pracovní schopnosti. Nemůže však sloužit k dorovnání mzdy za práci, kterou tyto osoby odvedly ve stejné kvalitě a rozsahu jako osoby vykonávající tutéž práci, jimž nebyl přiznán invalidní důchod.

Ústavní soud řízení zastavil poté, co vláda nakonec sazby od roku 2017 sjednotila. Nová sazba

minimální mzdy pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin činí 66 Kč za hodinu nebo 11 000 Kč za měsíc pro všechny.

 [sp. zn. 16/2015/SZD ze dne 19. 2. 2016](#)

 [sp. zn. Pl. ÚS 6/16](#)

Řízení o zrušení zákonů

Od 1. ledna 2013 veřejný ochránce práv může vstoupit do řízení o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení jako vedlejší účastník. V roce 2016 ochránkyně vstoupila do jednoho řízení z dvaceti.

Návrh na zrušení ustanovení § 22 odst. 3 zákona o státním občanství České republiky

Zamítne-li Ministerstvo vnitřní záležitosti žádost o udělení státního občanství, protože žadatel ohrožuje bezpečnost státu, obsahuje odůvodnění rozhodnutí pouze tento závěr. Podkladová stanoviska Policie České republiky nebo zpravodajské služby

obsahující utajované informace přitom nejsou součástí spisu. Ustanovení § 26 zákona o státním občanství následně uvedené rozhodnutí vylučuje ze soudního přezkumu.

Ochránkyně podpořila návrh na zrušení napadeného ustanovení. Uvedla, že samo o sobě zřejmě není protiústavní, stejně jako samotné ustanovení § 26 zákona o státním občanství. Spojení těchto dvou ustanovení však vede k porušení práva účastníka na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Jestliže je žádost o udělení státního občanství zamítnuta z důvodu ohrožení bezpečnosti státu, žadatel se v rámci správního řízení k provedenému důkazu nemůže vyjádřit, protože důkazní prostředek není součástí spisu. Nemůže se však k němu vyjádřit ani v rámci soudního řízení, protože soudní přezkum je v tomto případě ze zákona vyloučen.

Ochránkyně současně upozornila, že napadené ustanovení otevírá prostor pro svévoli orgánů exekutivy, což odporuje základním principům demokratického právního státu.

Ústavní soud návrh zamítl. Soudce Vojtěch Šimíček a soudkyně Kateřina Šimáčková však uplatnili odlišné stanovisko vůči výroku i odůvodnění nálezu.

 [sp. zn. 11/2016/SZD](#)

 [sp. zn. Pl. ÚS 5/16](#)

Řízení o ústavních stížnostech

Ústavní soud si při opatrování podkladů pro své rozhodování může vyžádat potřebnou pomoc. Ochránkyně tak Ústavnímu soudu zaslala vyjádření ke dvěma ústavním stížnostem.

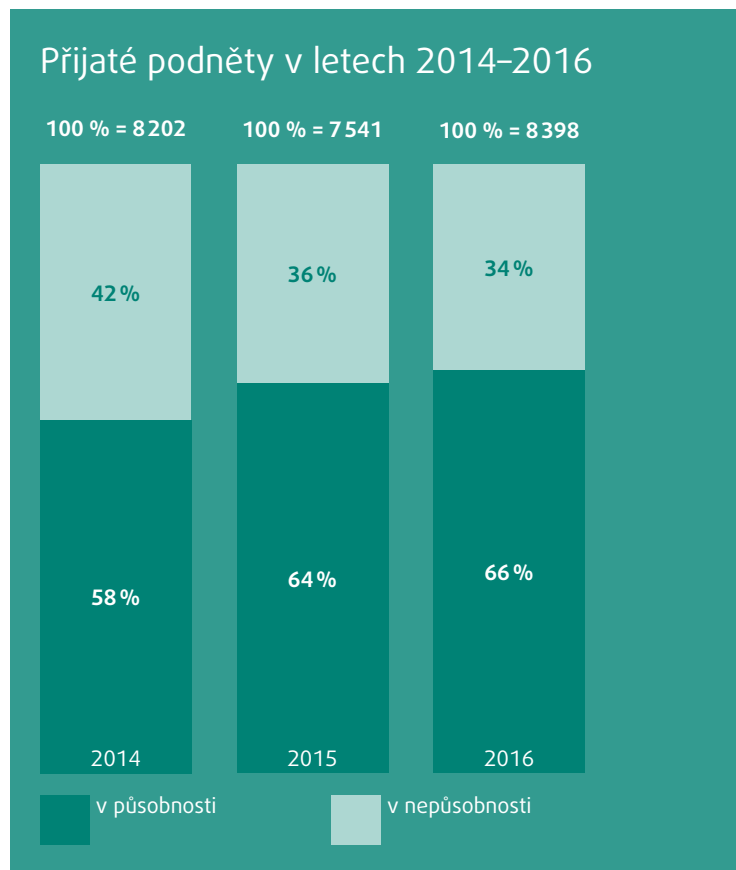
 [sp. zn. I. ÚS 2993/15: tržní řád hlavního města Prahy – porušení pravidla obecnosti právních předpisů](#)

 [sp. zn. I. ÚS 630/16: lhůta k podání žádosti o mezinárodní ochranu, řízení o správním vyhoštění, závazná stanoviska k neexistenci důvodů znemožňujících vycestování](#)

Ústavní soud ustanovil zástupce veřejné ochránkyně práv kolizním opatrovníkem dítěte – vedlejšího účastníka řízení o ústavní stížnosti. Zástupce ochránkyně vyjádřil přesvědčení, že střídavá péče není v nejlepším zájmu daného dítěte, a to zejména s ohledem na zahájení školní docházky ve dvou základních školách. Navrhl proto vyhovět ústavní stížnosti. Ústavní soud napadený rozsudek zrušil.

 [sp. zn. II. ÚS 169/16](#)

Činnost veřejné ochránčyně práv v číslech

V roce 2016 jsme obdrželi 8 398 podnětů, což je o 857 podnětů více než v roce 2015. Počet podnětů, které jsou v naší působnosti, se zvýšil o 2 %. Vzhledem k tomu, že jde o dlouhodobý trend, je zřejmé, že roste povědomí stěžovatelů o tom, s čím konkrétně jim můžeme pomoci. Neobracejí se na nás tedy tak často s případy mimo naši působnost.

996

lidí přišlo osobně do Kanceláře veřejného ochránce práv v Brně, z toho 415 podalo podnět ústně do protokolu.

7 638

lidí volalo na naši informační telefonní linku pro ověření stavu vyřizování podnětu, vysvětlení působnosti ochránce nebo nasměrování řešení svého problému, což je o dvě sta lidí více než v roce 2015.

833

šetření jsme zahájili, z toho 50 šetření z vlastní iniciativy.

Přijaté podněty v působnosti v členění dle oblastí

Sociální zabezpečení	1 364
Stavby a regionální rozvoj	625
Armáda, policie a vězeňství	543
Ochrana práv dětí, mládeže a rodiny	396
Doprava a spoje	288
Věci cizinců	257
Státní správa soudnictví	252
Správa na úseku zdravotnictví	244
Diskriminace	237
Ostatní nezařazené obory v působnosti ochránčyně	227
Správní trestání	205
Správa zaměstnanosti a práce	204
Ochrana životního prostředí	192
Daně, poplatky a cla	176
Pozemkové právo a restituce	161
Vnitřní správa	99
Samospráva, územní členění a právo na informace	78
Správa státního zastupitelství	7

8 291

podnětů jsme vyřídili v roce 2016
(zahrnuje i podněty z minulých let uzavřené v roce 2016)

671

vydaných zpráv

418

zjištěných pochybení

16

sankcí

2 RODINA, ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁCE

Letos se nám podařilo společně s krajskými úřady formulovat pravidla, kterými by se úřady měly řídit při vyřizování stížností na zdravotní péči. Řešili jsme o čtvrtinu více podání, která se týkala ochrany práv dětí. V jednom případě jsme zastupovali v řízení u Ústavního soudu malou školačku. S Ústavním soudem jsme se shodli, že zachování střídané péče rodičů není v jejím nejlepším zájmu, pokud dívka musí každý druhý týden cestovat 300 kilometrů a navštěvovat dvě různé základní školy.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 17/2016/SZD a rozhodnutí Ústavního soudu: sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. 6. 2016

Vyřídili jsme

1263

podnětů;

z toho

→ 653 v působnosti,

→ 610 mimo působnost.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Jak efektivní jsou kontroly zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc?

Kontrolu zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc provádějí jednak úřady práce, které se v rámci inspekční činnosti zaměřují na plnění standardů kvality, ale také krajské úřady, které zařízení vydaly pověření. V loňském roce jsme oslovili všechny krajské úřady a úřady práce s cílem zjistit, jak efektivně jsou chráněna práva dětí umístěných v zařízeních. Inspekční činnost a kontrola se zaměřují na odlišné aspekty fungování zařízení, ale v některých momentech se oba orgány dublují. Dostatečně neprobíhá výměna informací, což je palčivé zejména za situace, kdy inspekční orgán (úřad práce) nemá možnost zařízení jakkoliv sankcionovat, pokud zjistí porušení standardů kvality. Zvýšení ochrany práv dětí umístěných v zařízeních by rovněž prospělo, kdyby byly zveřejňovány podrobnější informace z provedených inspekcí a kontrol tak, aby se ostatní zařízení mohla vyvarovat pochybení, která byla již v minulosti vytknuta.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2481/2016/VOP](#)

Jak má orgán sociálně-právní ochrany dětí postupovat, když soud rozhoduje příliš dlouho?

Zdlouhavá soudní řízení ve věcech týkajících se dětí jsou problémem, na který upozorňujeme opakovaně. Často se s ním setkáváme při prošetřování individuálních stížností na postup orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Nelze souhlasit s tím, že orgán sociálně-právní ochrany dětí nemá žádné nástroje, jak chránit právo dítěte na spravedlivý proces za situace, kdy soud o poměrech dítěte rozhoduje neúměrně dlouho. Na základě našeho doporučení vydal orgán sociálně-právní ochrany dětí metodiku, která upravuje, jak postupovat, dochází-li v řízení o poměrech dítěte k průtahům, tj. využití stížnosti na průtahy, případně podání návrhu na určení lhůty k provedení úkonu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 1910/2014/VOP](#)

Zpřístupnění mediace i rodinám v tíživé finanční situaci

Mediace je vhodným nástrojem, jak řešit rodinné konflikty méně stresujícím způsobem a rychleji než v rámci soudního řízení. Orgány sociálně-právní ochrany vedeme k tomu, aby tento nástroj, je-li to vhodné, využívaly a rodičům ukládaly návštěvu mediátora. Mediace je ale službou placenou a řada rodin si ji nemůže dovolit. Magistrát hlavního města Prahy zjišťoval odborné názory několika institucí za účelem vypracování metodiky nařizování a financování mediace. Ve spolupráci s námi poté upravil návrh své metodiky tak, že v odůvodněných případech je nyní možné první návštěvu mediátora v rozsahu tří hodin hradit přímo z dotace na výkon sociálně-právní ochrany dětí.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 6454/2013/VOP](#)

Smlouva mezi ředitelem školského zařízení a mladým dospělým není smlouvou soukromoprávní

Mladý dospělý (dítě starší osmnácti let), který žije v dětském domově, výchovném nebo diagnostickém ústavu, může s ředitelem zařízení uzavřít smlouvu o zajištění zaopatření po dobu, kdy se připravuje na budoucí povolání. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí z prosince roku 2015 rozhodl, že smlouvy mezi ředitelem školského zařízení a mladým dospělým jsou smlouvami veřejnoprávními. Tato skutečnost pro ředitele znamená, že pokud smlouvu nehodlají uzavřít, musí vydat negativní správní rozhodnutí. Oslovili jsme všechna zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy s dotazy, jaká je jejich praxe při uzavírání těchto smluv. Z šetření a ze setkání s řediteli školských zařízení jsme zjistili, že v tomto ohledu panuje řada otázek, kterými se do této doby nikdo nezabýval. Nejasný je například režim dítěte během letních prázdnin, pokud má v září skládat opravnou závěrečnou zkoušku. Bouřlivá diskuse se konala také o tom, jak postupovat v případě, kdy dítě porušuje vnitřní řád, nemá však žádné zázemí, kam by se mohl po vypovězení smlouvy vrátit. Budeme chtít, aby zřizovatelé zařízení (krajské úřady a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) ředitelům pomohli tyto problémy řešit.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5157/2015/VOP](#)

 [Rozhodnutí Nejvyššího soudu: sp. zn. 33 Cdo 4180/2014 ze dne 10. 12. 2015](#)

Ministerstvo obrany může prošetřovat stížnosti na zdravotnická zařízení, jimž udělilo povolení k provozu

Stížnosti na zdravotní péči prošetřují orgány, které vydaly zdravotnickému zařízení registraci k jeho provozu, nejčastěji krajské úřady. U některých zdravotnických zařízení však zákon stanoví, že stížnosti prošetřuje konkrétní ministerstvo. Např. v případě Vojenské nemocnice v Olomouci je to Ministerstvo obrany. Ministerstvo však odmítalo svoji příslušnost k řešení stížnosti na činnost zachytné stanice při Vojenské nemocnici Olomouc. Během šetření konkrétní stížnosti jsme dosáhli toho, že ministerstvo svůj názor přehodnotilo a v budoucnu již bude stížnosti na zdravotnická zařízení, kterým udělilo povolení, prošetřovat dle původního záměru zákona.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 529/2015/VOP](#)

Pokud úřad práce neschválí rekvalifikaci nezaměstnaného, musí vydat rozhodnutí

Jsme přesvědčeni, že by úřady práce měly o žádostech o rekvalifikaci rozhodovat ve správním řízení. Pokud tedy úřad práce žádosti o rekvalifikaci nevyhoví, musí vydat negativní rozhodnutí a přesvědčivě ho odůvodnit. S ohledem na to, že doposud byly žádosti vyřizovány neformálně, dochází ke zlepšení situace žadatele, který se může bránit odvoláním.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5556/2013/VOP](#)

»»»»»»»»»» Pomáháme

Vyřízené podněty

Zaměstnanost **26 %**

Zdravotnictví **23 %**

Ochrana práv dětí **51 %**

Předběžné opatření nelze mechanicky prodlužovat

Obrátil se na nás otec, jehož dcera byla předběžným opatřením svěřena do péče manželů, u nichž pobývala již dříve na základě dohody s otcem. Otec si však mezitím vytvořil podmínky pro péči o ni, pravidelně ji navštěvoval, bývala u něj na víkendy a jejich vztah se stával vřelejším. Odborné organizace doporučily, aby manželé dívku postupně připravovali na to, že se vrátí k otci. Namísto toho začal pečující pár otci bránit ve styku s dcerou s tím, že to není v jejím zájmu. Orgán sociálně-právní ochrany dětí nezasáhl a soud mechanicky každý měsíc prodlužoval předběžné opatření. Po vydání naší zprávy se konala případová konference, a protože pečující pár nadále nespolupracoval, orgán sociálně-právní ochrany dětí podal soudu návrh na svěřeni dcery zpět do péče otce.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7095/2014/VOP](#)

Názor dětí je důležitý

Obrátila se na nás šestnáctiletá dívka. Poté, co se s problémy v rodině svěřila pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí a necítila v něm podporu, požádala sama o umístění. S jejím pobytem v zařízení však rodiče nesouhlasili a po několika dnech jej ukončili. Přestože o tom úřad věděl, neobrátil se na soud, a to ani poté, co dívka následně několikrát zkolabovala, měla psychosomatické potíže, problémy ve škole a opětovně žádala o umístění mimo rodinu. Úřad však její potíže zlehčoval a s dívkou vždy mluvil pouze za přítomnosti rodičů. Dívka se proto se sociální pracovníci bála hovořit. Po vydání naší zprávy úřad přistoupil ke změně sociální pracovníce, s dívkou provádí individuální pohovory a přijal opatření k předcházení obdobným pochybením v budoucnu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 616/2016/VOP](#)

Správní delikt se stal, i když zaměstnavatel dodatečně nedostatky odstranil

Řešili jsme stížnost na oblastní inspektorát práce, který při opakovaných kontrolách nacházel porušení pracovněprávních předpisů, ale zaměstnavatel ukládal pouze, aby nedostatky odstranil. Nikdy nezahájil řízení o spáchání správního deliktu a neuložil zaměstnavateli žádnou sankci. Řízení o správních deliktech musí ale inspektorát zahájit vždy, když se dozví o skutečnostech, které po předběžném právním hodnocení nasvědčují tomu, že došlo k porušení zákona. A to bez ohledu na to, že zaměstnavatel plní opatření k odstranění nedostatků. Tuto skutečnost může inspektorát zohlednit až při úvahách o výši sankce.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 1147/2015/VOP](#)

Může stížnost na pobyt v psychiatrické nemocnici hodnotit odborník v oblasti gynekologie a porodnictví?

Zabývali jsme se tím, jak krajský úřad vyřídil stížnost na podmínky a režim v psychiatrické nemocnici. Zjistili jsme, že se krajský úřad spokojil pouze s vyjádřením ředitele nemocnice. Nevyžádal si vnitřní předpisy, které režim v nemocnici upravují. Dále jsme zjistili, že jako nezávislý odborník byl osloven lékař se specializací gynekologie a porodnictví, ač se jednalo o stížnost z oblasti psychiatrie. Přitom posudek nezávislého odborníka je pro krajský úřad klíčovým podkladem, který mu má umožnit, aby se přesvědčivě vypořádal se všemi námitkami stěžovatele. V tomto případě však nezávislý odborník poskytl stručný přípis, že vyjádření ředitele odpovídá záznamům ve zdravotnické dokumentaci a nic nenasvědčuje tomu, že byla poskytnuta neoprávněná péče. Krajský úřad bude do budoucna využívat veškeré zdroje, které napomohou zjištění úplného skutkového stavu, a bude oslovovat nezávislé odborníky s adekvátní specializací.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 524/2015/VOP](#)

Je v pořádku že se zdravotní pojišťovna nechá zastoupit advokátem i při rutinních a jednoduchých úkonech?

Při řešení stížnosti na zdravotní pojišťovnu jsme zjistili, že se pojišťovna nechala zastupovat advokátem při formalizovaných, jednoduchých a rutinních úkonech souvisejících s vymáháním nedoplatků na zdravotní pojištění. Jednalo se přitom o takové činnosti, které by byli bezpochyby schopni vykonávat i zaměstnanci pojišťovny (např. podání exekučního návrhu). Při vymáhání nedoplatků je zdravotní pojišťovna v postavení správce daně a postupuje podle daňového řádu. Měla by tedy jednak šetřit práva pojištěnců, ale také by měla zvolit takový způsob vymáhání nedoplatků, aby výše nákladů spojených s vymáháním nebyla ve zjevném nepoměru k výši nedoplatku. Pojišťovně jsme doporučili, aby primárně vedla sama daňovou exekuci, neboť tato možnost je spojena s nižšími náklady. Pokud se rozhodne vymáhat dluhy prostřednictvím soudního exekutora, neměla by pro standardní úkony využívat služeb advokátů.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 635/2014/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Rodiče s omezenou svéprávností a péče o děti

Při šetření individuálních případů jsme zjistili, že orgány sociálně-právní ochrany dostatečně neppracují s rodiči omezenými ve svéprávnosti, nezjišťují jejich možnosti péče o děti a nehledají cesty, jak je do péče o děti zapojit s vhodnou podporou například nevládních organizací. Uspořádali jsme proto pracovní setkání s odborníky a zástupci nevládních organizací. Výsledkem bude doporučení pro pracovníky státní správy, ale také pro poskytovatele sociálních služeb, nevládní organizace či veřejné opatrovníky, jak v jednotlivých situacích pracovat s rodiči omezenými ve svéprávnosti, případně čeho se zásadně vyvarovat.

Jak správně vyřizovat stížnosti na zdravotní péči?

Lidé se na nás často obracejí nespokojeni s tím, jak krajské úřady vyřídily jejich stížnost na zdravotní péči. V září jsme uspořádali kulatý stůl se

všemi krajskými úřady a se zástupci Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva obrany, která také v určitých případech stížnosti na zdravotní péči vyřizují. Společně jsme formulovali několik zásad, jejichž dodržování zajistí, aby úřady stížnosti vyřizovaly nejen v souladu se zákonem, ale i s principy dobré správy. Za nejdůležitější z hlediska přesvědčivosti považujeme zásady, aby úřad se stěžovatelem průběžně komunikoval a aby vždy, pokud to zákon stanoví, ustavil nezávislého odborníka. Tento odborník by měl být specialista v oboru péče, které se stížnost týká. Další zásadou je, že stěžovatel má vědět, že se může zúčastnit jednání odborné komise a především, úřad se má vypořádat se všemi námitkami stěžovatele, a to srozumitelným způsobem.

Intenzivní spolupráce s Ministerstvem zdravotnictví

Rok 2016 byl ve znamení intenzivní spolupráce s Ministerstvem zdravotnictví. Jednali jsme o doporučeních z předchozích souhrnných zpráv

4 semináře pro 147 účastníků;

témata: veřejný ochránce práv, sociálně-právní ochrana dětí

3 workshopy a 4 kulaté stoly celkem pro 132 osob;

témata: sociálně-právní ochrana dětí, stížnosti ve zdravotnictví, šikana na pracovišti, dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

(např. úhrada pojistného u zaměstnanců se zkráceným úvazkem, hrazení pojistného u osob s ochrannou léčbou státem), ale i o nových otázkách, které rok přinesl:

- Snažíme se, aby bylo jednoznačně řečeno, zda se do maximálního počtu hrazených cyklů umělého oplodnění (ty jsou čtyři) počítají i takové pokusy, kdy ani nedojde k přenosu embrya do dělohy, což je prozatím praxe všech pojišťoven. Dle našeho výkladu, ke kterému se kloní i Ministerstvo zdravotnictví, lze však dojít i k závěru opačnému, tedy, že by se tyto neúspěšné pokusy neměly do hrazených cyklů započítávat.
- Usilujeme také o to, aby se zjednodušil postup pro zapůjčení zdravotnických prostředků (např. polohovací postele) při propuštění hospitalizovaného do domácího prostředí, nebo aby z veřejného zdravotního pojištění byla hrazena i jiná forma povinného očkování než hexavakcína (např. pokud si rodič přeje rozvolnit očkovací kalendář).

Jak efektivně šetřit stížnosti na šikanu na pracovišti?

Šetření a prokazování šikany a nerovného zacházení na pracovišti je mimořádně citlivé a složité. Proto poskytujeme podporu oblastním inspektorátům práce během našich pravidelných setkání. Naše doporučení, která vyplývají z opakovaných

zjištění, jsme projednali i se Státním úřadem inspekce práce, aby je mohl zahrnout do svých metodik a sjednotil postup jednotlivých inspektorátů. Zásadní pro prošetření stížnosti na šikanu je dostatečně zjištěný skutkový stav. Proto by inspektoři měli využívat možnosti požádat o vysvětlení i bývalé zaměstnance či pracovat s daty z pořízených audionahrávek. V protokolech o kontrole by měli co nejdříve popsat zjištěné nerovné zacházení tak, aby byly jejich závěry přesvědčivé a přezkoumatelné.

Je vyřazení z evidence úřadu práce vždy přiměřeným opatřením?

Setkáváme se s případy, že uchazeč o zaměstnání své povinnosti běžně plní, ale výjimečně se nedostaví na sjednanou schůzku na úřadu práce. Je pak z evidence uchazečů vyřazen například jen proto, že si špatně poznamenal datum příští schůzky nebo vlivem vážné stresové situace (např. podání výslechu na policii, neohlášené šetření OSPOD v domácnosti, soudní jednání) přišel na schůzku později či podobně. Důsledky vyřazení považujeme za nepřiměřeně tvrdé. Jednali jsme proto s Ministerstvem práce a sociálních věcí, které slíbilo úřady práce instruovat, aby každou takovou situaci posuzovaly individuálně. Měly by citlivě zkoumat vážnost důvodů, proč uchazeč v konkrétní situaci nedorazil. V případě ojedinělého a prvního pochybení by úřady neměly sahat rovnou k tomu, že jej vyřadí z evidence.

3

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

V roce 2016 jsme se intenzívně zabývali problematikou důchodů. Vydali jsme sborník Důchody II, v němž jsme shrnuli naše poznatky za posledních 8 let. Také jsme se poprvé setkali s posudkovými lékaři České správy sociálního zabezpečení a Ministerstva práce a sociálních věcí a dohodli jsme se na další spolupráci. Zaznamenali jsme vyšší počet stížností týkajících se dávek pomoci v hmotné nouzi.

 [Sborník Důchody II](#)

Celkem jsme vyřídili

1354 podniků.

Uspořádali jsme

- **3** kulaté stoly,
- **4** workshopy,
- **4** semináře pro odbornou veřejnost.

Těchto vzdělávacích akcí se zúčastnilo celkem

→ **306** úředníků.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Rychlejší čerpání rodičovského příspěvku

Loni jsme doporučovali, aby se změnil zákon a rodičovský příspěvek mohli rychleji čerpat všichni rodiče. Doposud tuto možnost totiž nemohly využít osoby, které vykonávaly samostatnou výdělečnou činnost, ale neplatily si dobrovolně nemocenské pojištění (do důchodového a daňového systému však přispívaly). Ministerstvo práce a sociálních věcí s námi souhlasilo a tuto změnu zapracovalo do novely zákona o státní sociální podpoře.

Souhlas druhého rodiče se zpracováním jeho osobních údajů nebude již při podání žádosti o rodičovský příspěvek třeba

Uspěli jsme i s dalším loňským doporučením. Upozorňovali jsme na to, že v případech, kdy spolu rodiče nežijí, je někdy obtížné získat od nepečujícího rodiče souhlas se zpracováním jeho osobních údajů. Souhlas byl potřeba pro podání žádosti o rodičovský příspěvek. Ministerstvo práce a sociálních věcí nám dalo za pravdu, že souhlas není nutný, protože dané informace má

úřad práce oprávnění získat ze zákona. I toto naše doporučení bylo zapracováno do novely zákona o státní sociální podpoře.

Částka na dietní stravování pro těhotné a kojící ženy

Těhotné a kojící ženy, které se nacházejí v tíživé finanční situaci (jsou osobami v hmotné nouzi), mají ze zákona právo na zvýšení dávky pomoci v hmotné nouzi o částku na dietní stravování. Zjistili jsme však, že úřady práce ji přiznávají pouze těm těhotným a kojícím ženám, které mají i zdravotní komplikace. Požádali jsme o vyjádření Ministerstvo zdravotnictví i Českou gastroenterologickou společnost. I na základě jejich odpovědí jsme Ministerstvu práce a sociálních věcí doporučili změnu metodiky, aby úřady práce částku na dietní stravování poskytovaly všem ženám, které potřebu těchto zvýšených nákladů doloží potvrzením lékaře. Ministerstvo na náš návrh přistoupilo.

Když nájemník platí, ale vlastník si peníze nechává pro sebe

Ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí se snažíme řešit situace, kdy pronajímatelé či vlastníci bytů vybírají od svých nájemníků nájem, nicméně již neuhrazují zálohy za služby nebo příspěvky do fondu oprav. Důsledkem jsou zadlužená společenství vlastníků jednotek. Dospěli jsme k závěru, že tyto problémy by mohlo vyřešit, kdyby úřad práce ustanovil společenství vlastníků jednotek jako zvláštního příjemce dávek, tzn. dávky na bydlení, by byly vypláceny přímo společenství. Požádali jsme ministerstvo, aby takto usměrnilo úřady práce, čímž by se propříště předešlo nemravnému jednání vlastníků bytů. Jelikož jednání s ministerstvem stále probíhají, podpořili jsme i pozměňovací návrh, který by tuto možnost výslovně upravil v zákoně.

Zpětné doplacení důchodu

Důchod (příp. jeho doplatek) může být vyplacen i zpětně za dobu pěti let. Dokonce bez tohoto časového omezení může být důchod zpětně vyplacen, případně zvýšen, pokud došlo k nesprávnému úřednímu postupu ze strany orgánu sociálního zabezpečení. Za nesprávný úřední postup je třeba považovat i nepřesvědčivý a neúplný posudek o invaliditě. Zjistili jsme, že orgány sociálního zabezpečení postupují při hodnocení toho, zda chyba vznikla díky nesprávnému úřednímu postupu či ne, rozdílně. Oslovili jsme Českou správu sociálního zabezpečení, aby vnitřním předpisem sjednotila postup orgánů sociálního zabezpečení a byl tak zajištěn rovný a jednotný přístup. Česká správa sociálního zabezpečení našemu doporučení vyhověla.

Záznamy o jednání ještě před zahájením řízení pomohou při sporech o to, zda se klient na úřad vůbec dostavil a o čem s úředníkem jednal

V řadě stížností jsme konfrontováni s rozdílnými výpověďmi stěžovatelů – klientů úřadů práce – a úředníků. Jde o situace, kdy se člověk na úřad práce dostaví, hovoří pouze s pracovníkem za přepážkou, ale žádnou žádost nepodá. Naším cílem bylo, aby pracovník v elektronickém systému vytvořil stručný záznam o tom, kdo se na úřad dostavil, v jaké věci a jaké doporučení či radu mu poskytl. Tyto záznamy pomohou lépe ověřit, zda

se klient na úřad dostavil, bude zřetelnější, o čem s pracovníkem jednal a jaké poučení mu pracovník poskytl. Požádali jsme Ministerstvo práce a sociálních věcí, aby usměrnilo postup úřadů práce a tyto záznamy zavedlo, a to jak v oblasti zaměstnanosti tak nepojistných sociálních dávek. Prozatím jsme uspěli v případech, kdy se klient na úřad dostaví ve věci nepojistných sociálních dávek.

Tzv. hybridní poštu bude upravovat zákon

K rozesílání některých písemností využívají úřady práce službu nabízenou Českou poštou, s. p. – tzv. hybridní poštu. Její podstata spočívá v tom, že úřad práce zašle poště písemnosti v elektronické podobě a pošta je vytiskne, vloží do obálky a rozešle. Pošta tak zpracovává osobní údaje klientů úřadu práce, aniž by k tomu měla oprávnění. Již v minulosti jsme upozorňovali na to, že využívání tzv. hybridní pošty pro zasílání oznámení o tom, že byla/nebyla přiznána sociální dávky a dalších písemností není v souladu se zákonem. Chtěli jsme, aby se buď změnila praxe, anebo aby hybridní poštu upravil přímo zákon. Obrátili jsme se na ministryni práce a sociálních věcí a ministra vnitra se žádostí o řešení tohoto problému. Ministr vnitra nás následně informoval, že hybridní pošta bude upravena ve správním řádu jako jeden z možných způsobů doručování písemností. Návrh nové právní úpravy v říjnu 2016 schválila vláda.

»»»»»»»»»» Pomáháme

Vyřízené podněty

dávky pomoci v hmotné nouzi **30 %**

příspěvek na péči, dávky pro OZP **14 %**

dávky státní sociální podpory **7 %**

sociální zabezpečení s cizím prvkem **7 %**

dávky nemocenského pojištění **4 %**

ostatní agenda sociálního zabezpečení **3 %**

důchody **35 %**

Hospitalizace je závažný důvod, pro který nemůžete přebírat poštu

Stěžovatelka si požádala o příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Úřad práce příspěvek stěžovatelce nepřiznal, doplatek na bydlení ano. Následně ji vyzval, aby se dostavila na úřad a doložila, že podmínky pro doplatek na bydlení splňuje i na další období. Žádnou z písemností si však stěžovatelka nevyzvedla, protože byla hospitalizována. Úřad argumentoval, že stěžovatelka na jeho výzvy nereagovala a neinformovala ho, že je hospitalizovaná, a to ani poté, co byla propuštěna. Z tohoto důvodu jí doplatek odňal. Zjistili jsme, že je pravda, že stěžovatelka úřad neinformovala, tak jak měla. Zpětně však doložila, že byla hospitalizována a nemohla si poštu vyzvedávat. Dospěli jsme k závěru, že v takovém případě měl úřad práce považovat své výzvy za nedoručené. Doplatek na bydlení byl stěžovatelce zpětně vyplacen.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 470/2016/VOP](#)

Pomoc prababičce pečující o pravnučky

Obrátila se na nás stěžovatelka, které soud svěřil předběžným opatřením na základě návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí do péče dvě nezletilé pravnučky. Po dobu péče na základě předběžného opatření pobírala přídatky na děti a rodičovský příspěvek. Následně se zjistilo, že orgán sociálně-právní ochrany dětí nebyl oprávněn podat za prababičku dětí návrh na nařízení předběžného opatření v této věci, a proto odvolací soud návrh na předběžné opatření zamítl. Stěžovatelka tak byla nucena vrátit přeplatek na dávkách ve výši 31 600 Kč, přestože o děti fakticky pečovala. Na dávky by měla patrně nárok, kdyby jí orgán sociálně právní ochrany dětí správně poradil, aby podala návrh k soudu na nařízení předběžného opatření sama. Po zjištění chybného postupu orgánu sociálně-právní ochrany dětí jsme poradili, aby požádala Ministerstvo práce a sociálních věcí o odškodnění. Ministerstvo nejdříve odmítlo odškodnění poskytnout, jelikož stěžovatelka přeplatek dosud nevrátila, proto jí nevznikla škoda. Upozornili jsme, že za škodu se podle nového

občanského zákoníku považuje i vznik dluhu. Ministerstvo následně stěžovatelce přeplatek ve výši 31 600 Kč odpustilo.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5094/2015/VOP](#)

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5425/2016/VOP](#)

Pozor na datum vzniku invalidity

Řešili jsme nízký invalidní důchod, který byl přiznán v minimální částce. Vznik invalidity (ve třetím stupni) byl stanoven k únoru 2012, což bylo datum sepsání nálezu praktickou lékařkou pro posouzení zdravotního stavu. Projevy onemocnění měl stěžovatel ale již v průběhu vysokoškolského studia, byl v ambulantní péči i několikrát hospitalizován (od roku 2009). Posudková lékařka však neměla k dispozici zprávu z předchozí hospitalizace stěžovatele ani zdravotnickou dokumentaci z jeho ambulantní léčby. Nakonec bylo datum vzniku invalidity posunuto již k říjnu 2009 (částečná invalidita), od ledna 2010 byla stanovena invalidita druhého stupně a od února 2012 invalidita třetího stupně. Úřad zpětně stěžovateli důchod doplatil.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 3028/2015/VOP](#)

Jak určit co nejpřesněji den otěhotnění?

Obrátila se na nás stěžovatelka, která po změně zaměstnání zjistila, že je těhotná a musela nastoupit na nemocenskou z důvodu rizikového těhotenství. Stěžovatelka postupně pracovala u dvou zaměstnavatelů. U prvního pracovala 178 dnů, u druhého 47 dnů – pracovní poměr jí ukončil ve zkušební době, kdy už byla těhotná. Lékař orientačně podle poslední menstruace určil datum otěhotnění někdy na začátek nového zaměstnání. Stěžovatelka tak nedosáhla na peněžitou pomoc v mateřství, neboť ochranná lhůta v jejím případě činila jen 47 dnů (tj. tolik dnů, kolik trval pracovní poměr ve druhém zaměstnání). Aby mohla získat nárok na peněžitou pomoc v mateřství sečtením obou dob zaměstnání, musela by otěhotnět již v době prvního zaměstnání. Víme, že nelze zcela přesně určit den početí, ale dle odborných lékařských názorů je směrodatné určení počátku těhotenství na základě ultrazvukového vyšetření, provedeného do 12. týdne

těhotenství. Pokud by se tímto vyšetřením zjistilo, že žena otěhotněla dřív (tedy ještě v době prvního zaměstnání), než orientačně určil lékař, zcela by to měnilo posouzení jejího nároku na peněžitou pomoc v mateřství. Poté, co stěžovatelka tento ultrazvuk doplnila, potvrdilo se dřívější datum otěhotnění a okresní správa sociálního zabezpečení jí peněžitou pomoc přiznala.

 [Zpráva ochránce: sp. zn.314/2015/VOP](#)

Pokud je již provedeno sociální šetření, nelze řízení o příspěvku na péči zastavit pro úmrtí žadatele

Obrátila se na nás manželka žadatele o příspěvek na péči s žádostí o pomoc. Její manžel požádal o příspěvek na péči a proběhlo i sociální šetření. Poté však úřad práce v Českých Budějovicích řízení zastavil, protože v minulosti žadatel pobíral nemocenskou dávku z Rakouska, a věc postoupil úřadu práce v Příbrami, který je určen pro dávky s cizím prvkem. V mezidobí však žadatel zemřel a úřad práce řízení zastavil. Manželka se marně snažila o přiznání dávky, protože jako pečující osoba do řízení vstoupila namísto zesnulého manžela. Dospěli jsme k závěru, že nebyly důvody pro zastavení řízení, protože již bylo provedeno sociální šetření (což je jedna z podmínek, která musí být splněna, aby dávka mohla být přiznána pečujícím osobám i po smrti žadatele) a byla dána příslušnost České republiky k poskytování dávky. Úřad práce své rozhodnutí o zastavení řízení zrušil, v řízení pokračoval a dávku manželce zesnulého žadatele vyplatil.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 315/2016/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

V uplynulém roce jsme zahájili semináře v krajích pro sociální pracovníky pověřených obecních úřadů, kteří vykonávají sociální práci s osobami v hmotné nouzi nebo osobami ohroženými hmotnou nouzí. Cílem seminářů bylo, aby sociální pracovníci dokázali poskytnout svým klientům co nejadresnější právní pomoc v tíživé sociální situaci, zejména při vyřizování žádostí o nepojistné sociální dávky. Semináře se uskutečnily v Jihomoravském, Olomouckém a Zlínském kraji a v Kraji Vysočina.

Workshopy

Ve stejných krajích jsme uspořádali také workshopy pro zaměstnance kontaktních pracovišť Úřadu práce České republiky. Workshopy byly zaměřeny na problematiku dávek mimořádné okamžité pomoci a správního uvážení při poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi. Na případových studiích z činnosti ochránkyň a správních soudů měli zaměstnanci kontaktních pracovišť možnost prohloubit svoji schopnost přesvědčivě odůvodnit rozhodnutí o dávce v případech, kdy na ni nevzniká nárok ze zákona, ale je vázán právě na výsledek správního uvážení.

Kulaté stoly

Poprvé jsme uspořádali kulatý stůl pro zaměstnance Ministerstva práce a sociálních věcí, kteří vyřizují odvolání proti rozhodnutím Úřadu práce o nepojistných sociálních dávkách. Kromě výše uvedené problematiky správního uvážení u nenárokových dávek jsme apelovali na širší využívání možnosti změny rozhodnutí v odvolacím řízení. V případě opakovaného rušení rozhodnutí Úřadu práce a vrácení věci k novému projednání vyvstává riziko nepřiměřené délky řízení, ačkoliv rozhodnutí v oblasti sociální pomoci by měla být vydávána co nejrychleji.

Stejně jako v předchozích letech jsme uspořádali kulatý stůl pro zástupce krajských poboček Úřadu práce. Na konkrétních případech z praxe veřejné ochránčyně práv i správních soudů jsme se zabývali problematikou zásad správního řízení a jeho vybraných institutů (podání, doručování, rozhodnutí). Zdůraznili jsme zásadu co nejmenšího zatěžování účastníka řízení, jejíž nedodržení jsme opakovaně Úřadu práce při řešení konkrétních podnětů vytýkali.

Sborníky

V závěru roku jsme se intenzivně věnovali agendě důchodového pojištění. Vydali jsme sborník stanovisek veřejného ochránce práv Důchody II, ve kterém jsme shrnuli stanoviska ochránce a vývoj právní úpravy v letech 2008-2016, a to i z pohledu stěžovatelů, kteří se na nás obraceli se svými podněty. Uspořádali jsme kulatý stůl pro posudkové lékaře České správy sociálního zabezpečení a Ministerstva práce a sociálních věcí. V jeho závěru jsme zdůraznili nezbytnost přesvědčivého odůvodnění posudkových závěrů tak, aby byly srozumitelné

jak žadatel, tak státním orgánům, které nemají odborné medicínské znalosti, ale přezkoumávají závěry posudkových lékařů (odvolací orgán, správní soud, veřejný ochránce práv).

 Sborník Důchody II: bit.ly/sbornik_duchody

Další aktivity

S poznatky z činnosti veřejné ochránčyně práv jsme seznamovali odbornou veřejnost nejen na akcích, které jsme sami pořádali. Na základě pozvání Ministerstva práce a sociálních věcí jsme se také aktivně účastnili porady odboru odvolání a správních agend nepojistných sociálních dávek a kulatého stolu k analýze účinnosti systému dávek státní sociální podpory.

Téma sociálního zabezpečení jsme zařadili i do vzdělávacích aktivit pro studenty vysokých škol. V rámci povinně volitelného předmětu Klinika sociálních práv na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci jsme jeden seminář věnovali problematice dávek pro osoby se zdravotním postižením.

4 ODDĚLENÍ VEŘEJNÉHO POŘÁDKU

V loňském roce jsme řešili o polovinu více stížností na svobodný přístup k informacím a o čtvrtinu více stížností v oblasti dopravy. Objevily se již také první stížnosti na státní službu a zvýšil se nepatrně počet stížností z oblasti služebních poměrů. Z vlastní iniciativy jsme se zabývali postupem Policie ČR při návštěvě čínského prezidenta nebo během masopustního průvodu v únoru 2016. Poprvé v historii jsme také upřádali sympozium k pozemkovému právu.

Celkem jsme vyřídili

1750 podnětů;

z toho

→ 1005 v působnosti,

→ 745 mimo působnost.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Průtahy v řízeních o udělování státního občanství

Stejně jako loni jsme zjistili, že ač zákon stanoví, že Ministerstvo vnitra má rozhodnout o ne/udělení občanství ve lhůtě 180 dnů, řízení trvala déle než rok. Jedním z důvodů bylo i to, že ministerstvo požadovalo doložení takových dokladů (potvrzení od zdravotní pojišťovny a přehled dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi), které podle zákona žadatel předkládat nemusí.

Jedním z principů veřejné správy je hospodárnost, což znamená, že pokud si úřad konkrétní informaci může opatřit sám dožadáním od jiného úřadu, má tak učinit a nezatěžovat občany. Nadto v některých případech ministerstvo informace žádalo zcela zbytečně. Například u žadatele – lékaře, jehož průměrná měsíční mzda činila téměř 70 000 Kč, ministerstvo požadovalo přehled dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, ač bylo zřejmé, že žadatel dávky nemůže pobírat.

Ministerstvo personálně posílilo příslušná oddělení, která řízení o udělení státního občanství

vedou a změnilo svoji praxi tak, že údaje od zdravotní pojišťovny si v případě potřeby vyžádá samo a přehled dávek již vyžadovat nebude a bude vycházet z potvrzení o příjmech, které jsou povinnou náležitostí žádosti.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 5794/2015/VOP](#)

Náhrada škody za pochybení služebního funkcionáře

Stěžovatel se na nás obrátil, protože mu Ministerstvo vnitra nepřiznalo náhradu škody a nemajetkovou újmu podle zákona o odpovědnosti státu za škodu. Škoda mu měla vzniknout následovně. Několik let probíhala soudní a správní řízení ohledně doplatku výsluhového příspěvku. Ten mu byl nakonec v červnu 2015 zpětně přiznán ve výši 227 952 Kč. Byla mu ale sražena a odvedena daň z příjmů stanovená zvláštní sazbou ve výši 15 %, tj. ve výši 34 193 Kč, a to v návaznosti na novelu zákona o daních z příjmů, která s účinností od 1. ledna 2011 odstranila výjimku, podle níž byl výsluhový příspěvek

od daně z příjmu osvobozen. Dovodili jsme existenci nezákonných rozhodnutí služebních funkcionářů, která byla zrušena Městským soudem v Praze, vznik škody ve výši 34 193 Kč a příčinnou souvislost mezi nimi. Pokud by bylo o nároku stěžovatele na přiznání výsluhového příspěvku rozhodnuto správně již v roce 2010, byl by mu vyplacen v plné výši a nebyl by zkrácen o částku odpovídající zvláštní sazbě daně. Souhlasili jsme však s ministerstvem, že v daném případě nelze postupovat podle zákona o odpovědnosti státu za škodu. Ministerstvo mělo žádost stěžovatele postoupit příslušnému služebnímu funkcionáři, aby ji vyřídil dle zákona o služebním poměru a náhradu škody případně přiznal. Ministerstvo s námi souhlasí, že žádosti o náhradu a nemajetkovou újmu má posuzovat příslušný služební funkcionář v řízení ve věcech služebního poměru, nicméně zůstává otázka, na základě jakého ustanovení a kdo má pravomoc náhradu škody reálně přiznat.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 2954/2016/VOP

Obec jako povinný subjekt podle zákona o svobodném přístupu k informacím

Zákon o obcích upravuje možnost, aby si každý občan požádal o informace související s fungováním obce. Pokud mu ale obec tyto informace neposkytne, zákon o obcích neupravuje další postup. Proto je nutné, aby se v takových případech použil zákon o svobodném přístupu k informacím, který pravidla pro tyto situace obsahuje. Neúspěšný žadatel se tedy může obrátit na krajský úřad se stížností na neposkytnutí informace a ten je povinen ji vyřídít. V situaci, kdy se konkrétní krajský úřad odmítl stížností stěžovatele zabývat, jsme se obrátili na Ministerstvo vnitra. Ministerstvo posléze náš výklad akceptovalo a zjednálo nápravu. Závěry se odrazily i v metodice ministerstva.

 Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 3208/2015/VOP

Jaké osobní údaje mohou být zveřejněny na úřední desce

Pokud někdo požádá o informace, které se týkají třetích osob, musí úřad (resp. každý, kdo má povinnost informace poskytnout) tyto tzv. dotčené osoby oslovit s dotazem, zda s poskytnutím

informací souhlasí. V některých případech se může jednat o desítky osob a doručování této výzvy k vyjádření i následného rozhodnutí o odepření informace probíhá jejím zveřejněním na úřední desce úřadu. Což v praxi znamenalo, že byly zveřejněny osobní údaje dotčených osob a žadatelů o informaci, například i data narození. Obrátili jsme se na Ministerstvo vnitra s žádostí o úpravu metodiky tak, aby na úřední desce bylo vyvěšeno pouze oznámení o možnosti převzít si písemnost (tedy výzvu k vyjádření či rozhodnutí). V oznámení by měly být žadatel i dotčené osoby identifikovány pouze v míře nezbytně nutné, aby ony samy mohly zjistit, že takto doručovaná písemnost je určena jim. Postačí proto identifikace jménem a příjmením spolu s vymezením předmětu žádosti (např. zveřejněním citace té části žádosti, v níž žadatel vymezuje požadované informace). Jakákoli širší identifikace fyzických osob ve zveřejněném oznámení musí být odůvodnitelná v poměrování s ochranou osobních údajů.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 1490/2016/VOP

Je databáze ujetých kilometrů spolehlivá?

Zjistili jsme, že pokud v rámci státní technické kontroly udělá technik v zápise najetých kilometrů chybu, může ji upravit pouze v protokolu, ale ne v elektronické databázi, protože to webová aplikace www.kontrolatachometru.cz neumožňuje. Znamená to tedy, že údaje v databázi, kterou provozuje Ministerstvo dopravy, nemusely být vždy správné. Ministr dopravy na naši žádost nechal provést technickou úpravu databáze, aby již bylo možné opravy provádět i v elektronickém systému.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 5809/2015/VOP

»»»»»»»»»» Pomáháme

Vyřízené podněty

Přestupky **22 %**

Služební poměry a státní služba **5 %**

Přístup k informacím a ochrana osobních údajů **6 %**

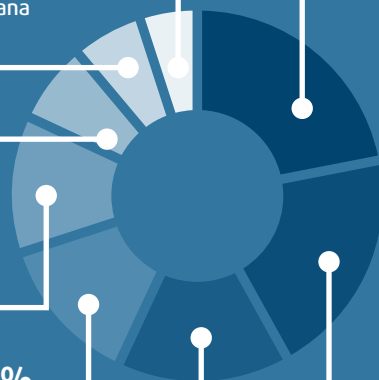
Ostatní **7 %**

Vnitřní správa, tj. matriky, evidence obyvatel, státní občanství **12 %**

Policie ČR a Armáda ČR **13 %**

Pozemkové právo **15 %**

Dopravně-správní agenda **20 %**

Není legrace jako legrace

Na začátku roku 2016 jedno ze soukromých rádií odvysílalo soutěžní výzvu pro žáky a studenty, aby natáčeli tzv. pranky – zde konkrétně videa zachycující učitele v nečekaných nepříjemných situacích zinscenovaných žáky (v některých z pranků např. žáci napodobovali i závažné zranění žáka). Vítězný prank měl být odměněn zájezdem pro celou třídu. Požádali jsme Radu pro televizní a rozhlasové vysílání, aby se případem začala zabývat. Rada původně zastávala názor, že v dané věci nemůže nic podniknout, protože nemůže dohlížet na server YouTube, kde žáci videa umísťovali. My jsme ale byli přesvědčení, že Rada se může zabývat ne/závadností odvysílané výzvy v rádiu. Rada s námi nakonec souhlasila, věcně výzvu zhodnotila a shledala porušení zákona. Výzva k natáčení pranků bez dalšího vysvětlení, např. že cílem není ponížení učitele, totiž mohla narušit psychický a mravní vývoj dětí a mladistvých. Rada vyzvala provozovatele rádiového vysílání k nápravě a současně přislíbila další monitoring zaměřený tímto směrem. Podle

ochránkyně musí provozovatelé rádií přistupovat k vyjádřením směřujícím k dětem a mladistvým odpovědně a obezřetně s vědomím jejich snazší ovlivnitelnosti.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2492/2016/VOP](#)

Žádost o změnu příjmení nemusí být vždy podána v dobré víře

Obrátili se na nás stěžovatelé, že muži, který si odpykává šestnáctiletý trest odnětí svobody za smrt jejich dcery a sestry, úřad povolil vzít si její příjmení. Považovali to za zásah do osobnostních práv svých i zemřelé. Ve věcech osobního stavu (což je i změna příjmení) je však možné zahájit přezkumné řízení (tedy případně změnit již pravomocné rozhodnutí), jen pokud se prokáže, že žadatel nepostupoval v dobré víře. Dotyčný muž v žádosti o změnu příjmení uvedl, že se jednalo o jeho snoubenku a z tohoto důvodu o změnu usiluje. Zamtlčel však okolnosti úmrtí a úřad je nezjišťoval. Tato skutečnost nás vedla k závěru,

že muž při žádosti o změnu příjmení nepostupoval v dobré víře, a bylo tedy možné, aby krajský úřad zahájil přezkumné řízení a rozhodnutí o změně příjmení zrušil.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5512/2015/VOP](#)

Jak prokázat, že je někdo živ?

Pro výplatu důchodu ze zahraničí musejí čeští důchodci prokázat, že jsou naživu. Jelikož se nejedná o každodenní a běžnou záležitost, měly by úřady pečlivě prostudovat předložené tiskopisy a seznámit se s možnými způsoby, jak lze vlastně prokázat, že někdo žije. V případě našeho stěžovatele došlo k tomu, že úřednice opatřila předložený cizozemský tiskopis ověřovacím razítkem potvrzujícím pravost podpisu stěžovatele, který však tiskopis nepodepsal, takže došlo k ověření pravosti něčeho, co fakticky neexistovalo. Stěžovatel namítal, že o ověření podpisu nežádal, a proto by také neměl platit ani správní poplatek.

Člověk může prokázat, že žije, několika způsoby. Může požádat notáře o vydání osvědčení, že žije. Nebo může požádat o výdej dat ke své osobě podle zákona o evidenci obyvatel. Případně může sepsat prohlášení, v němž uvede své jméno, příjmení, datum narození, adresu pobytu, případně další skutečnosti a nechat si na tomto prohlášení úředně ověřit podpis. Pokud má vícejazyčný cizozemský formulář, který je i v českém jazyce, záleží na obsahu formuláře. Jedná-li se o potvrzení, které vyplní sám, může potvrzení předložit ověřujícímu orgánu, který v potvrzení nic nevyplňuje, pouze ověří pravost podpisu. Nebo může podle obsahu formuláře požádat úřad (instituci), kde prokáže svoji totožnost, o vyplnění údajů podle předepsaných kolonek formuláře.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 4468/2015/VOP](#)

Je odvezení na policejní služebnu vždy nutné?

Zabývali jsme se postupem Policie ČR při incidentech v únoru 2016 a během návštěvy čínského prezidenta. Pochybení jsme zjistili v případě, kdy policie zajistila a na služebnu předvedla mladíka, který byl napaden příznivci čínského prezidenta.

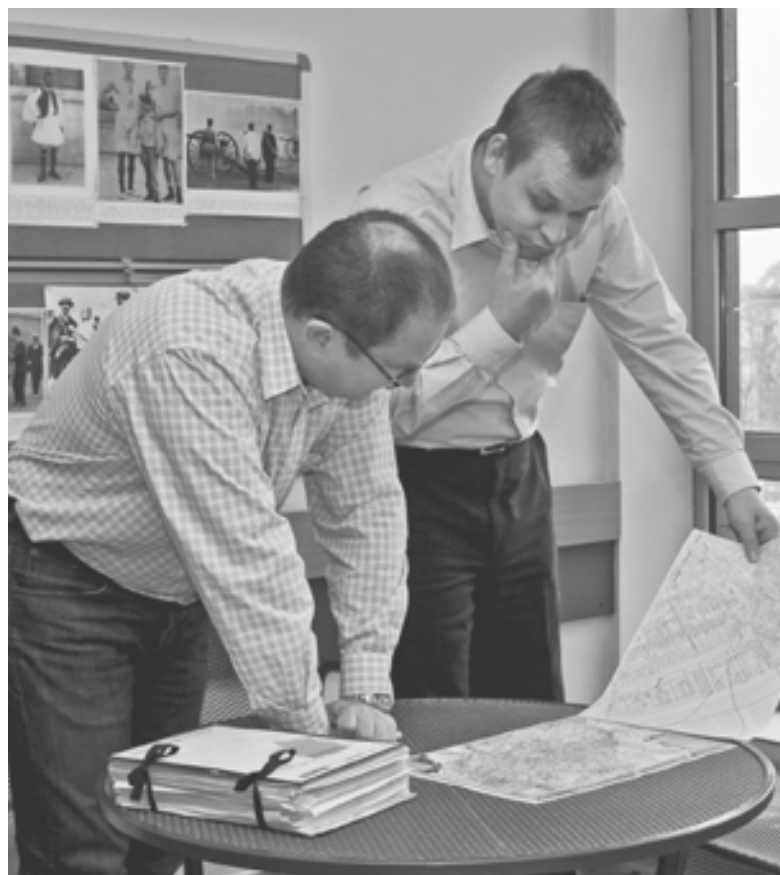
Podle nás policie pochybila, když nezakročila proti útočníkům, neodhalila jejich totožnost a nepředvedla je na služebnu. Obdobné pochybení jsme zjistili při zásahu na ulici Evropská, kde se dva aktivisté připoutali ke sloupům veřejného osvětlení a vyměňovali čínské vlajky za tibetské. Ostatní přihlíželi a někteří byli připoutáni ke sloupům. Policie vymezila prostor, aby mohla muže ze sloupů sundat, a vyzvala všechny k opuštění tohoto prostoru. Ty, kdo prostor neopustili, zajistila a převzela na služebnu. Rozumíme tomu, že zajištěné osoby byly podezřelé ze spáchání přestupku, když neuposlechly výzvu k opuštění vymezeného prostoru. Ale pokud již byly zajištěny mimo vymezený prostor, pochybujeme, že se mohly nadále dopouštět protiprávního jednání spočívajícího právě neopuštění vymezeného prostoru. Odvoz těchto osob na služebnu, ze které byly vzápětí propuštěny, proto považujeme za zbytečný.

Během vyhodnocování několika zásahů policie jsme byli odkázáni na záznamy pořízené účastníky incidentů nebo náhodnými kolemjdoucími, které byly uveřejněny na internetu. Doporučili jsme proto, aby si videozáznamy z podobných zásahů pořizovala sama Policie ČR, protože právě záznamy umožňují lepší zpětné vyhodnocení nejen jejího postupu, ale třeba i identifikaci dalších osob.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 881/2016/VOP](#)

 [Sankce ochránce: sp. zn. 2455/2016/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Poprvé jsme se setkali k problematice pozemkového práva a katastru nemovitostí

Poprvé jsme uspořádali symposium k pozemkovému právu. Diskutovali jsme s pracovníky katastrálních úřadů, akademickými pracovníky i soudci o historických aspektech držby, veřejnosti katastru a ochraně osobních údajů či o určení a stanovení hranice mezi pozemky. Nejdiskutovanější byla otázka veřejnosti katastru nemovitostí ve vztahu k ochraně osobních údajů. Na sympoziu zástupce Úřadu pro ochranu osobních údajů mimo jiné uvedl, že úřad změnil svůj pohled na poskytování informací vlastníkům nemovitostí o tom, kdo požadoval údaje z přehledu vlastnictví z území České republiky, ze sbírky listin a o dosažených cenách nemovitostí. Do této doby totiž zastával názor, že vlastníkově je možné sdělit pouze informaci o kategorii příjemce údajů (např. státní orgán, orgán činný v trestním řízení nebo soud), nikoli konkrétní informaci o příjemci.

Dva roky po účinnosti kontrolního řádu

Setkali jsme se se zástupci kontrolních, dozorových a inspekčních orgánů, abychom sdíleli zkušenosti a dobrou praxi při provádění kontrol. Postup všech orgánů v této oblasti by měl být jednotný, což je s ohledem na různorodost kontrol, inspekcí a podobně úkol nelehký. Na druhou stranu nám pestrost kontrolních orgánů umožňuje, abychom se vzájemně inspirovali a hledali tu nejlepší praxi. Na setkání jsme se zaměřili na otázky, kde jsme na základě našich poznatků odkryli nejednotnost postupů, např. přijímání podnětů k zahájení kontroly, provádění úkonů před zahájením kontroly, obstarávání kontrolních podkladů, zpracování kontrolních protokolů včetně popisu kontrolních zjištění či ukládání opatření k odstranění zjištěných nedostatků a jejich trestání. Naše zjištění a doporučení jsou shrnuta ve sborníku „Kontrolní orgány“.

 Sborník Kontrolní orgány: bit.ly/kontrol_org

15 seminářů pro 529 lidí;

témata: přístup k informacím, evidence obyvatel, matriky, pozemní komunikace

2 kulaté stoly pro 39 účastníků;

témata: kontrolní řád; evidence obyvatel

1 sympozium pro 80 lidí;

téma: pozemkové právo

Můžeme se spolehnout na informační systém evidence obyvatel?

Informační systém evidence obyvatel provozovaný Ministerstvem vnitra obsahuje údaje o českých občanech žijících na území Česka. Ze systému čerpají údaje například katastrální úřady, finanční úřady, registr vozidel a řidičských oprávnění, exekutoři nebo notáři. Zjistili jsme však, že v systému nejsou uvedeny vždy správné a úplné údaje. Důvodem je jednak to, že úřady zapisují/aktualizují údaje s časovým zpožděním, a jednak skutečnost, že systém není po technické stránce schopen reagovat na změny, které přináší právní úprava. Tím se zvyšuje počet neúplných údajů, například o místě vzniku registrovaného partnerství, o jiném zákonném zástupci dítěte než o otci a matce, o rozhodnutí soudu o prohlášení osoby za nezvěstnou, o prohlášení za mrtvého apod.

Problémy způsobuje i opožděný zápis osob, které nabyly české státní občanství, což má vliv na vydání občanského průkazu a pasu České republiky. Uspořádali jsme proto k tomuto tématu kulatý stůl. Shodli jsme se, že nejdůležitějším opatřením je, aby úředníci, kteří do systému údaje zapisují, postupovali pečlivě, důsledně a rychle. Pokud mají o správnosti nějakého údaje pochybnost, musí neprodleně kontaktovat obec s rozšířenou působností, v jejímž správním obvodu má občan trvalý pobyt, a vyznačit v systému údaj jako nesprávný. Obecní úřad následně musí ověřit správnost tohoto údaje. Ministerstvo vnitra rovněž vydalo např. metodické doporučení k postupu při zápisu úmrtí v zahraničí. Český úřad zeměměřický a katastrální upraví postup katastrálních úřadů tak, aby nedocházelo k přebírání nesprávných údajů z informačního systému evidence obyvatel.

5 STAVEBNÍ ŘÁD

Počet stížností na životní prostředí a na postup stavebních úřadů nám letos vzrostl více než o čtvrtinu. Navázali jsme spolupráci s Českou komorou autorizovaných inženýrů a architektů ve výstavbě a poprvé jsme se setkali s krajskými veterinárními správami. Premiéru mělo také setkání k problematice pohřebnictví. Právnická fakulta v Brně otevřela nový předmět „Stavba v praxi ombudsmana“, kde přednášíme.

Vyřídili jsme celkem

842 podnětů.

Uspořádali jsme

7 seminářů pro 232 lidí;

témata: pozemní komunikace; ochrana před hlukem, ochrana vod, odstraňování staveb, ochrana památek

2 kulaté stoly pro 71 účastníků;

témata: ochrana zvířat, nová právní úprava ochrany před hlukem

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Kromě toho, že jsme se ve dvou případech obrátili na vládu a informovali ji o nesprávné úřední praxi Ministerstva pro místní rozvoj (viz kapitola Ochránkyně a vláda), podařilo se nám, někdy i po letech, uspět s dalšími doporučeními.

Přísnější limity pro čistírny odpadních vod

V roce 2015 jsme informovali, že vláda na základě našeho doporučení uložila ministroví životního prostředí, aby do dubna 2016 zpracoval novou nařízení vlády, která by výrazně zpřísnila limity pro vypouštění odpadních vod, případně je zcela vypustila a současně zpřesnila slovní popis nejlepších dostupných technologií pro čistírny odpadních vod. V květnu 2016 nám Ministerstvo životního prostředí vyhovělo a předložilo novou nařízení vlády, která limity zpřísnila.

 [Zpráva sněmovně: sp. zn. 639/2016/PDCJ](#)

Nejvyšší správní soud s konečnou platností rozhodl o nezákonnosti fotovoltaické elektrárny

V uplynulých letech jsme průběžně informovali o průběhu soudních řízení, ve kterých byla projednávána žaloba ve veřejném zájmu, kterou jsme podali v roce 2012. V žalobě jsme tvrdili, že povolení k výstavbě fotovoltaické elektrárny v chráněné ptačí oblasti v Krušných horách v obci Moldava byla vydána v rozporu se zákonem. Náš názor potvrdil Krajský soud v Ústí nad Labem koncem roku 2015. Stavební úřad však podal kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. My jsme ve svém vyjádření soudu navrhli, aby kasační stížnost zamítl. Soud se

s naším návrhem ztotožnil a v červenci 2016 tak potvrdil, že k povolení výstavby elektrárny chyběly mimo jiné zákonem požadované výjimky a souhlasy z oblasti ochrany životního prostředí, které nemá ani nyní.

 [Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu:](#)
čj. 9 As 24/2016 – 109 ze dne 14. 7. 2016

Přísné podmínky pro mysliveckou stráž

Již od roku 2013 jsme usilovali o změnu v posuzování bezúhonnosti u osob, které chtějí vykonávat funkci myslivecké stráže. Za bezúhonnou se totiž nepovažovala osoba, která spáchala úmyslný trestný čin, přičemž se nepřihlíželo

k zahlazení odsouzení. Uchazeči o tuto pozici museli předkládat tzv. opis z rejstříku trestů (obsahuje i údaje o již zahlazených trestech). Tuto úpravu jsme považovali za příliš přísnou, zvláště když se pro funkci rybářské a lesní stráže, zahlazení trestu zohledňuje. Myslíme, že neobstojí ani argument, že pro výkon funkce myslivecké stráže musí být nastavena kritéria přísněji, neboť stráž užívá při své činnosti zbraň. Bezúhonnost osoby je totiž posuzována již v rámci vydávání zbrojního průkazu pro lovecké zbraně opisem z rejstříku trestů (vydání zbrojního průkazu brání spáchání vyjmenovaných trestných činů). Naše připomínka byla po třech letech konečně zapracována do novely zákona o myslivosti.

 [Souhrnná zpráva sněmovně za rok 2013](#)

Vrty mohou způsobit ztrátu podzemní vody

Dlouhodobě jsme upozorňovali na situace hydrogeologických průzkumných vrtů, po jejichž realizaci vlastníci okolních studní často namítali, že ztratili vodu ve studni, příp. se ovlivnila její kvalita. Problém jsme viděli v tom, že se k provedení průzkumného vrtu (na rozdíl od studny) nevyjadřuje žádný odborník. Požadovali jsme po Ministerstvu životního prostředí, aby tento nedostatek vyřešilo. Ministerstvo náš požadavek vyslyšelo a připravilo novelu zákona o vodách, podle které bude možné průzkumné vrty provádět jen se souhlasem vodoprávního úřadu.

 [Souhrnná zpráva sněmovně za rok 2013](#)

»»»»»»»»»» Pomáháme

Účastníci stavebního řízení mají právo seznámit se v plném rozsahu s podklady řízení

Obrátili se na nás manželé, kteří byli účastníky stavebního řízení o dodatečném povolení stavby. Chtěli, aby jim stavební úřad umožnil pořídit si kopii statického posudku, který si nechal zpracovat stavebník. Nejenže jim toto právo stavební úřad upřel, ale nevydal ani zamítavé rozhodnutí proti kterému by se mohli manželé bránit. Dospěli jsme k závěru, že se stavební úřad a následně i krajský úřad dopustili pochybení, neboť zákon i judikatura soudů hovoří jasně. Účastník řízení má právo seznámit se v plném rozsahu s podklady pro řízení, což zahrnuje pořídit si i jejich kopie. Toto právo není jakkoliv dotčeno prohlášením zhotovitele daného podkladu (statického posouzení), kterým se domáhá soukromoprávní ochrany svého „díla“. Krajský úřad k této problematice zpracoval metodické usměrnění, které zveřejnil a vyzval podřízené stavební úřady k jeho respektování.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5178/2015](#)

Pietním uložením urny v soukromí nedochází k porušení zákona

Obrátila se na nás vdova, která se vrátila po smrti manžela, občana Spolkové republiky Německo, do České republiky. Po jejím návratu ji kontaktoval obecní úřad s dotazem, kde je uložen její zemřelý manžel. Stěžovatelka nás oslovila s obavou, že porušuje nějaký zákon, protože urnu s kremačním popelem má doma s květinami na skříni. Doporučili jsme jí, aby tuto skutečnost oznámila jednak radnici, ale také nejbližším příbuzným manžela a předešla tak případným rodinným sporům. Tím, že urnu s popelem neuložila na veřejné pohřebišť, však stěžovatelka žádný zákon neporušila.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2966/2016](#)

Pokud je stavba kolaudována k určitému účelu, není ji možné užívat ke všem účelům, které lze obecně pořídit pod „občanskou vybavenost“

Na základě stížnosti jsme zjistili, že se budova „Sportovního šachového klubu“ užívá nejenom pro konání šachových turnajů, ale také pro pořádání svateb, konferencí či plesů. Stavební úřad považoval tyto způsoby užívání stavby za oprávněné. Vycházel z toho, že stavba byla sice v kolaudačním rozhodnutí označena jako „sportovní šachový klub“ a „sportoviště“, ale také jako „komplexní zařízení občanské vybavenosti“. My jsme však byli toho názoru, že stavbu „sportovního šachového klubu“ nelze užívat ke všem činnostem, které občanská vybavenost představuje. Během kolaudačního řízení se totiž účastníci řízení vyjadřovali pouze k záměru využívat stavbu jako „šachový klub“, nikoliv jako místo, kde budou probíhat kulturní akce. Stavební úřad s námi souhlasil a zahájil řízení o změně užívání stavby. Do vydání rozhodnutí omezil pořádání kulturních akcí s větším počtem lidí.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7240/2015](#)

Pokud může stavební úřad vše potřebné zjistit z veřejně přístupného pozemku, nemusí chodit k nikomu domů

V sousedství stěžovatelky se nacházela nepovolená stavba. Řízení o dodatečném povolení této stavby běželo již pět let. Stěžovatelka proti stavbě brojila námitkami, podávala odvolání. Po třech letech jí stavební úřad oznámil, že hodlá provést kontrolní prohlídku v jejím domě. Stěžovatelka to považovala za odvetu, protože podává námitky a odvolání. Důvodem pro prohlídku měla být námitka stěžovatelky, že stavba má okna směrem k jejímu domu, které mít podle projektu nemá. Lze souhlasit s tím, že kontrolní prohlídka je jistě vhodný nástroj, jak zjistit skutečný stav věci, ale pokud je jediným účelem zjistit, zda a kde má nepovolená stavba okna, není přiměřené za tímto účelem vstupovat do domu stěžovatelky. Rovněž jsme konstatovali, že v činnosti stavebního úřadu

docházelo k průtahům, když o stavbě věděl již v době, kdy byla teprve rozestavěna a nijak proti nepovolenému dokončení nezasáhl. Stavební úřad kontrolní prohlídku nakonec provedl pouze zvnějšku, aniž by do domu stěžovatelky vstupoval a informoval nás, že vydá rozhodnutí ve věci samé.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7483/2014](#)

Důvodem nečinnosti správního orgánu nemůže být skutečnost, že se jeho spis nachází u soudu

Obrátila se na nás vlastnice malé vodní elektrárny, která namítala, že vodoprávní úřady dlouhodobě neřeší povodněmi poničený jez. Vleklost řešení protipovodňové ochrany vedla k faktické likvidaci její malé vodní elektrárny. Ačkoliv měla všechna potřebná oprávnění, nemohla toto vodní dílo využívat. Věc jsme prošetřili a dali jsme stěžovatelce za pravdu, že vodoprávní úřad byl nečinný. Nepřijali jsme argument úřadu, že věc nemohl řešit z důvodu, že předal svůj spis na žádost soudu (projednání žaloby na náhradu škody). Uvedli jsme, že v takovém případě si musí správní orgán pořídit kopie dokumentů ze správního spisu před jeho odesláním soudu, neboť to, že nemá originál spisu, jej nezavazuje povinnosti dále ve věci konat, činit v řízení nezbytné procesní kroky a v jeho závěru rozhodnout. Kromě toho jsme vodoprávnímu úřadu vytkli i další postupy při povolování úprav vodního toku. Předmětem naší kritiky bylo především neřešení situace celého vodního toku, ale vždy jen dílčích částí. Vlastnice malé vodní elektrárny se nakonec dohodla se správcem toku na odkoupení vodního díla.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 571/2013](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Je útok jednoho zvířete na druhé týráním?

Zabývali jsme se postupem správních orgánů v případech, kdy uniklo zvíře v zájmovém chovu, a při úniku napadlo, zranilo nebo usmrtilo jiné zvíře. Zjistili jsme totiž, že přestupkové komise, veterinární správy i Ministerstvo zemědělství danou situaci hodnotí různě, a to například i v jednom kraji. Provedli jsme tedy plošné šetření s cílem zmapovat praxi v celé republice. Všichni oslovení se shodli, že jde o přestupek, kdy nebyla učiněna dostatečná opatření proti úniku zvířat. Různé názory však byly na to, zda jde současně i o přestupek týrání nebo utýrání zvířete. Tento přestupek může být spatřován v tom, že v důsledku nedbalosti vlastníka útočícího zvířete dojde k bolestivému poranění, či úhynu jiného zvířete. U kulatého stolu jsme následně hledali cesty, jak v praxi postihování těchto přestupků sjednotit. Výsledkem je, že Ministerstvo zemědělství ve spolupráci se Státní veterinární správou vytvoří jednotnou metodiku, s tím, že popsaná situace bude dle konkrétních okolností případu hodnocena i jako přestupek týrání nebo utýrání zvířete.

Nové povinnosti stavebníků

Setkali jsme se se zástupci Ministerstva zdravotnictví, krajských stavebních úřadů, Magistrátu města Brna, Magistrátu hlavního města Prahy a České společnosti pro stavební právo, abychom vyhodnotili praktické dopady nové úpravy ochrany proti hluku, která je účinná od prosince 2015. V praxi totiž mohou nové povinnosti úřadů i stavebníků způsobovat problémy a nejasnosti. Jednou z nových povinností pro stavebníka je např. to, že pokud chce postavit dům v místě, které je již nadlimitně zatíženo hlukem (je zde již např. silnice), musí k žádosti o vydání územního rozhodnutí stavebnímu úřadu nově předložit také měření hluku a rovněž návrh opatření k ochraně domu před hlukem.

S hlukem z hospody už hygienická stanice nepomůže

Na setkání jsme také řešili snížení ochrany před hlukem například z restauračních zařízení nebo hřišť. Za hluk se totiž již nepovažují hlasové projevy osob (pokud nejsou součástí např. hudební produkce). Krajské hygienické stanice se tedy mohou zabývat pouze technologickými zdroji hluku v provozovně, tj. například vzduchotechnikou, chladicím zařízením, ale již ne hlukem, který způsobují hosté a který je typický. Lidé, které hluk z restaurací a kaváren obtěžuje, se nyní musí obracet na soud s tzv. sousedskou žalobou, nebo mohou žádat zastupitelstvo obce, aby přijalo obecně závaznou vyhlášku, která by omezila otevírací dobu. Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo zdravotnictví následně zpracovaly k problematice umístování staveb do hlukově zatíženého území a novým povinnostem stavebníků společnou metodiku.

Poprvé jsme uspořádali setkání k problematice pohřebnictví

Uspořádali jsme seminář o pohřebnictví, kterého se zúčastnili zástupci obcí jako provozovatelů pohřebišť, pohřebních služeb a profesních sdružení působících v této oblasti. Na semináři jsme prezentovali naše poznatky z vyřizování podnětů. S účastníky jsme probírali v praxi aktuální témata, jako jsou problémy s pronajímáním hrobových míst, sociální pohřby, nakládání s opuštěným hrobovým zařízením, obnovy německých hřbitovů, ale také právní otázky spojené s netradičním způsobem pohřbívání (například uložení kremačního popela v lese či jeho vysypání do řeky). Podařilo se nám prezentovat řadu zajímavých soudních rozhodnutí a stanovisek ochránce, která se hřbitovního a pohřebního práva významným způsobem dotýkají. Mnohá z těchto témat jsou řešena také v aktuální novele zákona o pohřebnictví, na jehož přípravě jsme spolupracovali s Ministerstvem pro místní rozvoj.

6

JUSTICE, MIGRACE, FINANCE

Loňský rok jsme se věnovali především systémovým změnám v justici. Uspořádali jsme konferenci v Senátu, která se týkala délky opatrovnických řízení. Mluvili jsme s odborníky o tématech jako je opakované jmenování předsedů a místopředsedů soudů, o tom, jak naložit se znalci, kteří neplní své povinnosti, a také jsme zjišťovali, nakolik soudy plní svoji povinnost zveřejňovat důležitá rozhodnutí na internetu.

Vyřídili jsme celkem

2073

podnětů;

z toho

822

v působnosti,

1251

mimo působnost.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Promíjet poplatky za komunální odpad nelze neformálně

Díky prošetřování stížností jsme zjistili, že zejména pro úředníky menších obcí je obtížné rozhodovat o prominutí poplatku za komunální odpad. Obecní úřad je správce daně, proto se musí řídit daňovým řádem, rozhodnout o každé žádosti a své rozhodnutí přesvědčivě odůvodnit. Neznalost právní úpravy je příčinou častých pochybení. Obecní úřady mnohdy žádosti o prominutí vyřizují neformálně a žádná rozhodnutí nevydávají. I proto jsme se v roce 2016 věnovali proškolení zejména úředníků menších obcí a obrátili jsme se s nabídkou pomoci i na Svaz měst a obcí. Cílem je změnit praxi obcí tím, že jim poskytneme návod, jak při ne/promíjení poplatků postupovat.

Správci daně a orgány sociálně-právní ochrany dětí by v zájmu ochrany dítěte měly spolupracovat

Setkáváme se s případy, kdy nezletilým dětem vznikají dluhy vlivem nezodpovědného jednání rodičů. V minulosti to byly hlavně dlužné poplatky

za komunální odpad. Zadlužením se děti stávají ohroženými. Chceme, aby správci daně o situaci, kdy rodiče za nezletilé dítě dluží (např. daň z nemovitých věcí či poplatek za komunální odpad) a opakovaně nereagují na výzvy k úhradě, informovali orgán sociálně-právní ochrany dětí a ten mohl působit na rodiče, aby situaci řešili. Tuto informační povinnost správcům daně ukládá zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Náš názor, že se správci daně nemohou dovolávat mlčenlivosti podle daňového řádu, bohužel nesdílí Ministerstvo financí. Neakceptovalo ani naši připomínku, aby prolomení mlčenlivosti správce daně bylo výslovně upraveno v daňovém řádu. Nadále se budeme snažit o změnu postupu správců daně, příp. i o změnu právní úpravy.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2129/2015/VOP](#)

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 5817/2014/VOP](#)

Transparentnost při zveřejňování vnitřních předpisů Generálního finančního ředitelství

Veřejný přístup k vnitřním předpisům napomáhá transparentnosti výkonu státní správy, posiluje předvídatelnost rozhodování úřadů a právní jistotu občanů, v tomto případě zejména daňových poplatníků. V současné době však nejsou všechny vnitřní předpisy Generálního finančního ředitelství zveřejňovány na webových stránkách finanční správy. Občanům proto nezbývá než se pokusit požádat o jejich zpřístupnění prostřednictvím žádosti podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Usilujeme o to, aby Generální finanční ředitelství z vlastní iniciativy zveřejňovalo metodické pokyny.

Regulace reklamy platí pro všechny stejně

Magistrát hlavního města Prahy po našem zásahu přislíbil změnu nařízení, kterým v Praze reguluje reklamu na území Pražské památkové zóny a v přilehlém okolí, v němž hlavnímu městu udělil neodůvodněnou výjimku. Zákaz reklamy se totiž neměl vztahovat na akce pořádané nebo spolupořádané Prahou, příp. městskými částmi. Nesouhlasili jsme s Magistrátem hlavního města Prahy ani Ministerstvem průmyslu a obchodu, podle kterých Praha nemůže být podnikatel a nesleduje dosažení zisku. Výjimka pro určité akce založená výlučně na osobě pořadatele je totiž nezákonná i dle Ústavního soudu, protože se jedná o neodůvodněný nerovný přístup ve vztahu k ostatním subjektům. Ministerstvo se k našemu názoru přiklonilo a magistrát nařízení upravil tak, že výjimku pro Prahu vypustil.

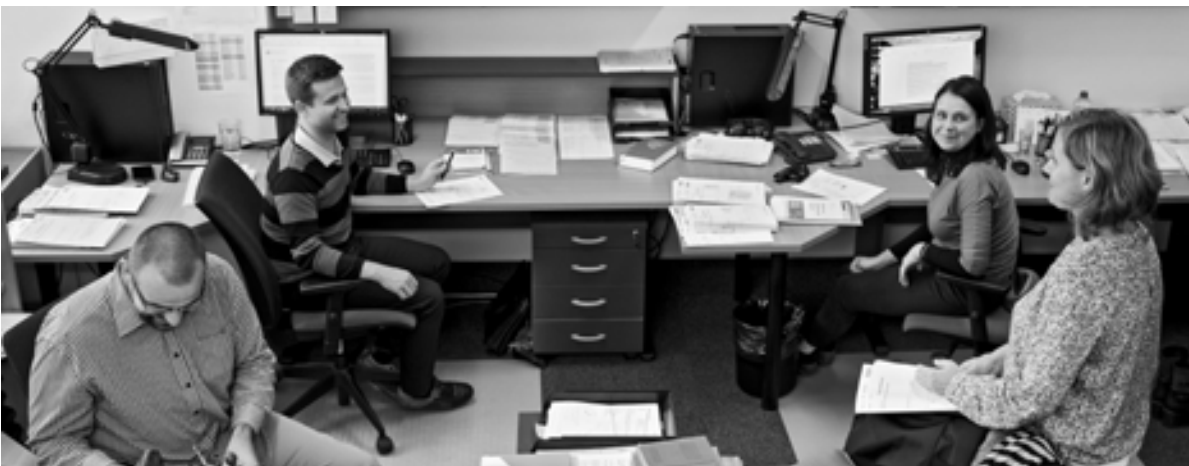
Opakované jmenování soudních funkcionářů

Obrátili jsme se na ministra spravedlnosti s žádostí, aby přijal opatření, která zamezí

opakovanému jmenování předsedů a místopředsedů soudů, neboť takovou praxi zapovídá nález Ústavního soudu. Podle našeho názoru by rovněž pravidla pro výběr a jmenování těchto funkcionářů měla být upravena zákonem, nikoliv pouhou instrukcí. Souhlasíme také s odbornou veřejností, že by jmenovací období mělo být prodlouženo na 10 let. Víme, že nejde o jediný a největší problém justice, nicméně jde o to nejmenší, co lze před komplexní změnou celé správy soudnictví udělat.

Zveřejňování soudních rozhodnutí

Již od roku 2011 mají okresní, krajské a vrchní soudy podle instrukce povinnost zveřejňovat důležitá rozhodnutí elektronicky, a to prostřednictvím portálu e-judikatura na stránkách www.justice.cz. Od tohoto roku bylo zveřejněno jen 2 875 rozhodnutí, přičemž za rok 2015 soudy zveřejnily pouze 75 rozhodnutí. Pro srovnání uvádíme, že Nejvyšší správní soud má ve své databázi 95 tisíc rozhodnutí (jsou zveřejňována rozhodnutí jeho i rozhodnutí krajských správních soudů). Zveřejňování rozhodnutí přitom slouží jako důležitý prvek sjednocování judikatury, pro občany představuje posílení předvídatelnosti soudního rozhodování a právní jistoty. Nyní se občané nebo advokáti domáhají soudních rozhodnutí podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Mnohdy je poskytnutí informací zpoplatněno, ač by se k nim žadatel mohl dostat právě díky portálu e-judikatura zdarma. Zajímavým postřehem je skutečnost, že některé právníkové informační systémy mají ve své databázi více rozhodnutí než databáze e-judikatura, do níž mají soudci povinnost rozhodnutí zakládat. Obrátili jsme se proto na ministra spravedlnosti s žádostí, aby vytvořil podmínky pro naplňování centrální evidence soudních rozhodnutí.

»»»»»»»»»» Pomáháme

Vyřízené podněty

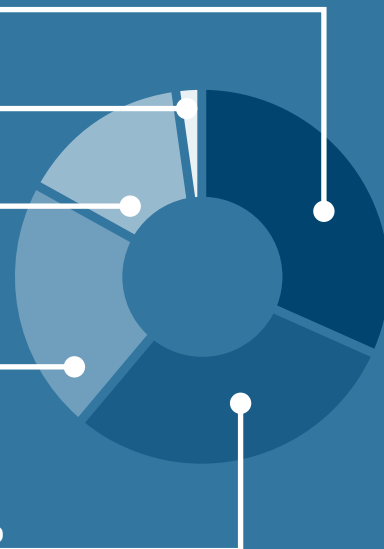
Státní správa soudu/Stížnosti na průtahy a nevhodné chování soudce **32 %**

Ostatní **1 %**

Spotřebitel **15 %**

Daně, poplatky, cla **22 %**

Problematika cizinců **30 %**

Visapoint

Pokud chce cizinec požádat o některé typy pobytových oprávnění, musí si schůzku na zastupitelském úřadu sjednat přes internetový systém Visapoint. Opakovaně upozorňujeme, že systém Visapoint není v některých zemích dlouhodobě funkční, a schůzku si prakticky nelze sjednat. Judikatura správních soudů z předchozích let již stanovila, že podmínku registrace v systému Visapoint zákon neukládá. Jednalo se přitom o případy, kdy byl cizinec registrován v systému Visapoint, avšak k podání žádosti o jiné pobytové oprávnění, než o které ve skutečnosti zažádal. Nejnověji dokonce Nejvyšší správní soud shledal, že je žádost řádně podána také v případě, když ji cizinec podal osobně na zastupitelském úřadu bez jakékoli předchozí registrace v systému Visapoint (rozhodnutí č.j. 2 Azs 128/2016-54). Během roku 2016 jsme při monitorování funkčnosti systému zjistili, že i přes přísliby Ministerstva zahraničních věcí není prakticky možné dohodnout si schůzku k podání žádosti o některá pobytová oprávnění v Mongolsku, Uzbekistánu, Vietnamu a na Ukrajině. Budeme tedy o tomto

stavu opakovaně informovat Evropskou komisi. U některých typů pobytových oprávnění totiž cizinci podle práva Evropské unie vzniká právní nárok na udělení povolení k pobytu. V těchto případech tak neumožněním podání žádosti dochází k porušení práv vyplývajících z evropských směrnic a také práva na spravedlivý proces.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 655/2015/VOP

 Více informací: [sborník Aktuální právní problémy azylového a cizineckého práva \(str. 11 a násl.\)](#)

Může soudce během jednání říct nahlas, že je osoba „narušená“?

Obrátil se na nás odsouzený, kterého soudce při jednání o podmíněném propuštění z výkonu trestu označil za narušenou osobu. Byl přesvědčen, že se soudce dopustil nevhodného chování. Předseda soudu jeho stížnost vyhodnotil jako nedůvodnou. Prošetřili jsme postup předsedy soudu a dospěli jsme ke stejnému závěru.

Pro podmíněné propuštění nestačí, aby se odsouzený dobře choval ve vězení, důležité je, zda existuje důvodný předpoklad, že po propuštění povede řádný život a nepředstavuje riziko pro společnost. Pokud soudce odsouzeného – po posouzení jeho osobnosti a možnosti jeho nápravy – označí za osobu charakterově narušenou se sklony k páčání trestné činnosti, lze tento výrok podřadit pod soudní uvážení nezbytné pro posouzení žádosti o podmíněné propuštění.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5398/2015/VOP](#)

Nesnadná obrana uživatelů předplacených telefonních karet

Řešili jsme situaci, kdy z předplacené telefonní karty „zmizelo“ 900 Kč. Zákazník se neúspěšně obracel jak na svého operátora, tak na Český telekomunikační úřad. Ten vyzval operátora k poskytnutí vysvětlení a na jeho základě uzavřel, že zákazník kredit pravděpodobně spotřeboval. Podle nás měl však úřad zjistit skutkový stav, o kterém neměl pochybnosti, tzn. musel být přesvědčen o tom, že operátor nepochybil. To se však nestalo. Úřad v rámci šetření dovysvětlil, že více informací si v daný okamžik již vyžádat nemohl. V případě předplacených karet totiž musí operátor veškeré dokumenty, které by mohly sloužit jako důkaz (zejména podrobný výpis hovorů), uchovávat jen po dobu, po kterou může být poskytnutá služba právně napadena. Uživatel předplacené karty by musel chybné stržení kreditu včas reklamovat a případně následně podat námitku proti vyřízení reklamace k úřadu. Protože uživatelům předplacených karet se vyúčtování ze zákona neposkytuje, je prakticky velmi obtížné včasné zjištění, že jim byl kredit snížen nesprávně. Uznali jsme, že úřad nemohl v daném případě konat jinak, hodláme se však zasadit o zvýšení právní ochrany uživatelů předplacených karet.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1202/2016/VOP](#)

Je ticho součástí luxusu?

Obrátili se na nás manželé, kteří reklamovali u cestovní kanceláře svoji dovolenou. Namítali, že ač si zaplatili nejluxusnější hotel, celou dovolenou byli rušeni hlukem z generátorů pro výrobu záložní elektřiny. Nebyli spokojeni s tím, jak

reklamaci cestovní kancelář vyřídila, ani s tím, jak se s jejich stížností vypořádala Česká obchodní inspekce. Manželé kromě špatně vyřizené reklamace namítali nekalé obchodní praktiky, tedy způsob celkové prezentace zájezdu kancelář. Inspekce dovodila, že se o nekalé praktiky nejednalo. Podle inspekce byli manželé upozorněni na možnost zvýšené hlučnosti v informačním letáku, v němž stálo, že „může docházet k výpadkům elektřiny“ a dále, že turistická střediska mohou být hlučná a cestovní kancelář nemůže zajistit v hotelu absolutní klid. Inspekce se podle nás nevypořádala s tím, zda informace o hluku ze záložních generátorů mohla ovlivnit rozhodnutí průměrného spotřebitele, zda zakoupí či nezakoupí daný zájezd. Přičemž přesně to je klíčové pro posouzení, zda označení hotelu za nejluxusnější nebylo nekalou obchodní praktikou. S inspekcí jsme se shodli na tom, jaká kritéria mají v případě nekalých obchodních praktik cestovních kancelář posuzovat.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 814/2015/VOP](#)

Kdo má přezkoumat rozhodnutí o správním poplatku

Díky vyřizování jedné stížnosti jsme zjistili, že není jasné, které ministerstvo (zda Ministerstvo financí nebo Ministerstvo pro místní rozvoj) je příslušné k posouzení podnětu k nařízení přezkoumání rozhodnutí o správním poplatku za provedení kontrolní prohlídky stavby. Řízení před ministerstvy se proto vleklo téměř tři roky. Po našem doporučení se ministr financí obrátil na Nejvyšší správní soud, aby rozhodl, které z ministerstev je tedy příslušné.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 962/2014/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Jak postupovat při nejasných platbách daně?

Nejen o tom jsme diskutovali se zástupci finanční a celní správy a s daňovými poradci. Zaměřili jsme se na případ, kdy daň z převodu nemovitostí uhradil kupující namísto prodávajícího. Kupující byl ručitelem daně a učinil tak předtím, než jej správce daně vyzval k úhradě. Dospěli jsme k závěru, že pokud správci daně není zřejmé, z jakého důvodu ručitel platbu uhradil, měl by s ní nakládat jako s nejasnou platbou, platbu vyjasnit a nevyměřovat prodávajícímu úrok z prodlení. Dále jsme diskutovali o případu peněz omylem zaslaných na bankovní účet jiné osoby postižený daňovou exekucí. Zabývali jsme se možnostmi, jak získat peníze zpět. Jako jednu z variant jsme diskutovali možnost podat návrh na vyloučení majetku z daňové exekuce. Shodli jsme se, že získat peníze zpět v současnosti není možné ani tímto postupem.

Rychlejší a levnější řešení spotřebitelských sporů

Od února 2016 mohou spotřebitelé svůj spor s poskytovatelem zboží či služeb řešit i mimosoudně.

Místo soudu zde vystupují kontrolní orgány, např. Česká obchodní inspekce, Český telekomunikační úřad nebo Energetický regulační úřad. Protože je tato role nová pro zmíněné úřady i pro nás, setkali jsme se společně, abychom sdíleli čerstvé zkušenosti. Zjišťovali jsme, jak úřady při mimosoudním řešení postupují a zda je spotřebitelé využívají. Nejčastěji jde o sporné reklamace, které pomocí kontrolních orgánů skončí dohodou ke spokojenosti obou stran.

Jaká je budoucnost rodinně-právního soudnictví?

V Senátu jsme uspořádali konferenci o problémech, které trápí nejen justici při rozhodování o nezletilých dětech. Za účasti soudců, zástupců ministerstev, Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, školských zařízení a dalších odborníků jsme pojmenovali palčivé oblasti jako nedostatek rodinně-právních soudců, nízkou prestiž této agendy, nezohlednění náročnosti řízení včetně povinností, které přinesl nový občanský zákoník, nedostatek materiálního a technického vybavení soudů. Požádáme ministra spravedlnosti a předsedy soudů,

Uspořádali jsme **7** seminářů pro **330** účastníků.

Uspořádali jsme **4** kulaté stoly pro **75** účastníků

a **1** symposium pro **130** účastníků.

aby na základě analýzy dostatečně personálně zajistili tuto agendu tak, aby řízení byla vedena plynule a soudce měl dostatek asistentů. A dále, aby na okresních a krajských soudech vznikly specializované senáty a zřídily se místnosti pro výslechy dětí.

První setkání nad aktuálními otázkami znalectví

Při vyřizování podnětů se setkáváme se stížnostmi na činnost znalců. Společně s Ministerstvem spravedlnosti jsme uspořádali kulatý stůl za účasti funkcionářů krajských soudů a pracovníků oddělení znalců. Zabývali jsme se současným stavem a připravovanou právní úpravou znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů. Bavili jsme se o včasnosti podávání znaleckých posudků, o jejich kvalitě a jak tyto nedostatky řešit. Předmětem debaty bylo také nedostatečné odměňování znalců a poradních sborů.

Jak řešit situaci osob bez státní příslušnosti?

Osoby bez státní příslušnosti jsou lidé, kteří nejsou občany žádného státu, a proto nemají žádnou ochranu. Pokud se ocitnou v migrační situaci, fakticky často nemají možnost svůj status legalizovat. Mohou mít problém prokázat svou totožnost, vyřídit si doklady či uzavírat smlouvy, mají často ztížen přístup k pomoci státu a ke službám. Společně s pražskou kanceláří Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky jsme uspořádali seminář, kde byla představena zahraniční praxe

a mezinárodní doporučení a závazky České republiky s cílem podpořit jejich zavedení do české praxe. Česká právní úprava je nedostatečná. Na semináři se podařilo najít cesty, jakými se mohou osoby bez státní příslušnosti snažit domoci alespoň části svých práv. Jedná se především o možnost požádat Ministerstvo vnitra o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti, a dále uplatňovat ve správních řízeních práva plynoucí z mezinárodní Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti. Může se tak v praxi podařit alespoň zmírnit nedostatečné plnění závazků státu vůči této zranitelné skupině.

Je zaručeno rovné postavení občanů Evropské unie, kteří u nás pracují?

Mnoho občanů Evropské unie, například z Rumunska, Bulharska či Slovenska, je zaměstnáno na méně kvalifikovaných pracovních místech. Pokud je zaměstnávají agentury práce, mají obvykle výrazně horší postavení než kmenoví zaměstnanci. Tímto problémem jsme se zabývali i v rámci projektu Testování evropského občanství jako „pracovního občanství“. Z důvodu neznalosti jazyka či místního prostředí mohou zahraniční zaměstnanci spadnout do postavení podobného vykořisťování. Pracují dlouhodobě bez písemné smlouvy, příslušného pojištění a často také bez vyplacené mzdy. Na několika setkáních jsme prodiskutovali návrhy, jak zlepšit informovanost zaměstnanců přicházejících ze zahraničí o podmínkách práce v České republice, i jak zefektivnit v této oblasti kontrolní činnost inspektorátů práce.

7 ODDĚLENÍ DOHLEDU NAD OMEZOVÁNÍM OSOBNÍ SVOBODY

Navštívujeme místa, kde se nacházejí, nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a vyřizujeme stížnosti z věznic a psychiatrických nemocnic. Dohlížíme rovněž na provádění vyhoštění cizinců a zabýváme se postupem obcí jako veřejných opatrovníků.

Letos jsme

navštívili **22**

zařízení,

sledovali **6**

vyhoštění cizinců,

vyřídili **623**

podnětů dětí, klientů sociálních služeb, pacientů, odsouzených a opatrovaných,

proškolili **786**

pracovníků zařízení,

přijali a analyzovali

→ **4477**

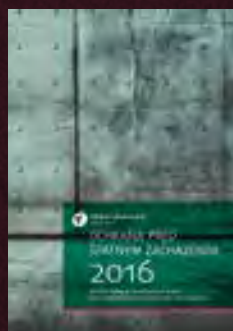
správních rozhodnutí o vyhoštění,

→ **869**

správních rozhodnutí o zajištění cizinců.

Více informací k činnosti Oddělení dohledu nad omezováním osobní svobody naleznete ve výroční zprávě NPM 2016 na odkazu:

bit.ly/VZ_NPM

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Navštívená zařízení 2016

Bělá-Jezová

Mladá Boleslav

Litoměřice

Chomutov

Most (ul. K. H. Borovského)

Mariánské Lázně

Drahonice u Lubence

Trnová u Plzně

Plzeň

Mělník

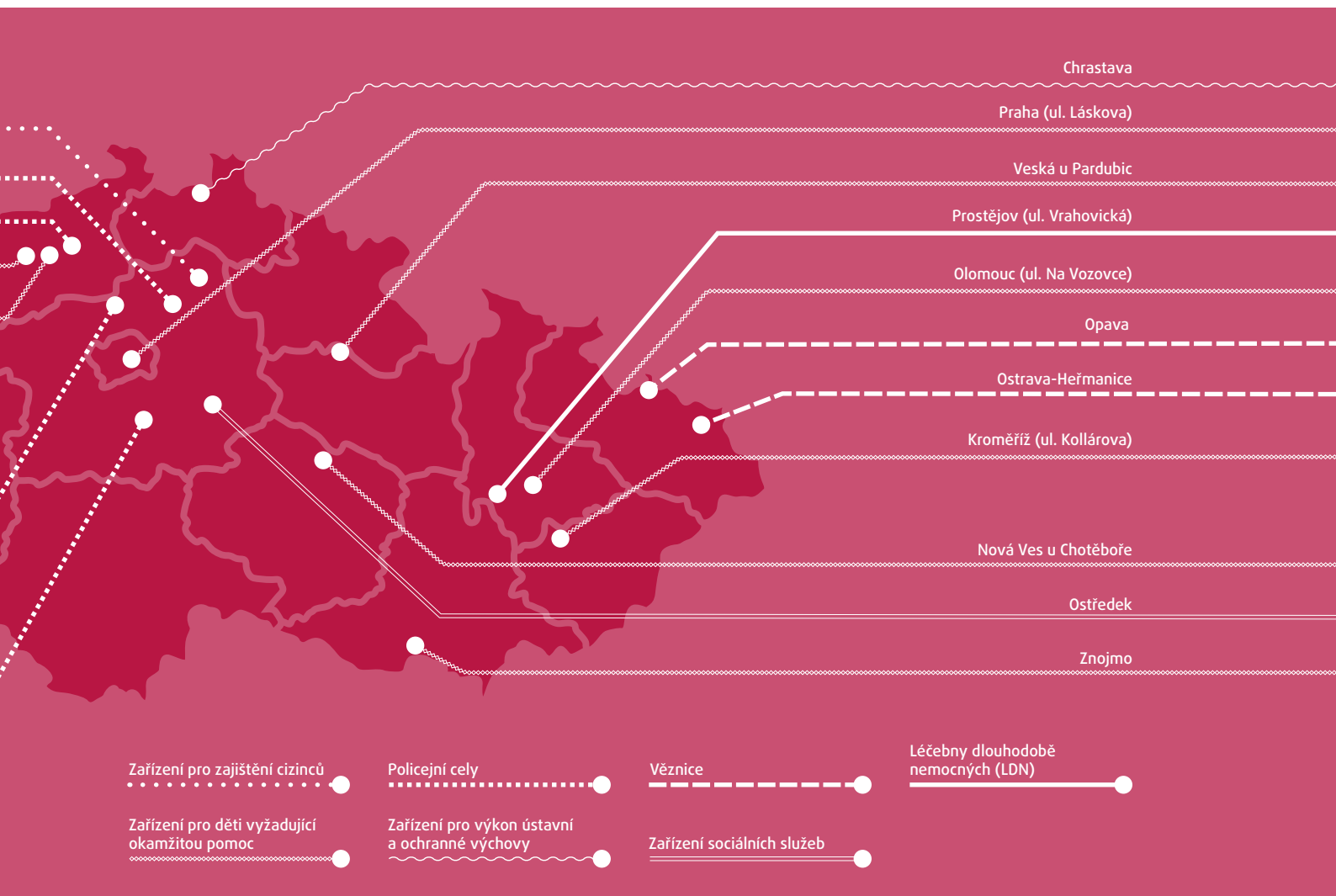
Benešov

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

V roce 2016 jsme provedli 9 návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, která poskytují ochranu a pomoc dětem bez jakékoliv péče nebo je-li jejich život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen (§ 42 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.). Zjišťovali jsme míru naplňování práva na rodinný život, práva na soukromí, respektování sociální autonomie a práva na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

Z našich zjištění, která budou zobrazena v souhrnné zprávě vydané v průběhu roku 2017, vybíráme nejzásadnější:

- některé děti pobývají v zařízení bez právního titulu, tedy nezákonně,
- zařízení poskytují pomoc dětem péčí po dobu až 5 let. Nerespektují, že pobyt v zařízení má krátkodobý krizový charakter. Fakticky tak poskytují dlouhodobou péči, ale za tím účelem nebyly zřízeny,
- zařízení brání rodičům udržovat osobní styk i telefonický kontakt s dítětem, omezuje dobu trvání návštěvy, četnost návštěv a návštěvy probíhají pod neustálým dohledem pracovníků zařízení,
- chybí poradenství dětem a rodičům, včetně zajištění dostatečné podpory psychologa, a sociální práce, jejímž cílem by byl návrat dítěte do rodiny,
- zařízení jsou často zřizována při dětských domovech či při dětských domovech pro děti do tří let (dříve kojeneckých ústavech) v důsledku čehož se jim charakterem poskytované péče

podobají a ztrácejí tak svoje původní poslání, kterým je okamžitá krizová pomoc dítěti.

Policejní cely

Navštívili jsme cely při šesti policejních útvarech. Zjistili jsme a požadovali po Policii České republiky nápravu zejména v těchto věcech:

- poučení, která jsou předávána zajištěným nebo zadrženým, neobsahují všechna práva a povinnosti osob umístěných v cele,
- policisté neponechávají poučení o právech a povinnostech osobám po dobu jejich umístění v cele,
- při umístění do cely policisté paušálně odebírají zdravotní pomůcky, včetně brýlí,
- před umístěním do cely jsou osobní prohlídky formou svlečení a dřepování prováděny paušálně,
- prohlídky ne vždy provádí osoba stejného pohlaví,
- policisté neposkytují umístěné osobě jedno teplé jídlo denně,
- vydávání hygienických potřeb je mnohdy podmíněno žádostí umístěné osoby,
- policisté nerespektovali právo umístěné osoby podávat návrhy, podněty a stížnosti již v průběhu zajištění či zadržení.

Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy

Chybějící standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, na jejichž absenci dlouhá léta upozorňujeme, se staly výnosem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy (č. 5/2016) závazná pro přímo řízené organizace tohoto ministerstva. Nadále však požadujeme, aby se uvedené standardy staly právním předpisem, tedy součástí vyhlášky provádějící zákon o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

Léčebny dlouhodobě nemocných

Provedli jsme opakovanou návštěvu léčebny dlouhodobě nemocných ADP Sanco, s. r. o., v Prostějově, kterou jsme již dříve navštívili. Naším cílem bylo především prověřit, do jaké míry léčebna naplnila naše dřívější doporučení, a zda není namíste využít sankčních opatření ochránce.

Kromě toho jsme v případě léčebny dlouhodobě nemocných při Nemocnici Bubeneč využili sankčního oprávnění a upozornili na případ nesprávného použití omezovacích prostředků.

 Zpráva ochránce: bit.ly/Nem_Bubeneč

Zařízení sociálních služeb

V navštíveném Sanatoriu Lotos, s. r. o., v Ostředku jsme zjistili špatné zacházení s klienty. Ve zprávě jsme upozornili na omezování osobní svobody klientů, nedostatečné zajištění ošetrovatelské péče kompetentním personálem, nedostatky v ošetřování proleženin a jejich dokumentaci, ve sledování příjmu stravy u klientů v riziku podvýživy. Pochybení jsme shledali rovněž v poskytování a účtování fakultativních služeb a stanovení a účtování úhrady za službu. Ochránkyně se po návštěvě obrátila na policii a další dotčené úřady. Potvrdila se tak potřeba vytvoření nezávislého stížnostního mechanismu v sociálních službách (více viz str. 9).

Věznice

Vydali jsme souhrnnou zprávu z návštěv 7 věznic, ve které jsme zobecnili naše zjištění a doporučili změny Generálnímu ředitelství Vězeňské služby České republiky a Ministerstvu spravedlnosti.

Jaká jsou naše zjištění?

- Česká republika má mezi evropskými státy jeden z nejvyšších indexů vězeňské populace, dlouhodobě jsou české věznice kapacitně přeplněny.
- Možnosti nápravy odsouzených jsou ovlivněny hromadným systémem ubytování, který minimalizuje pozitivní efekt práce odborných zaměstnanců věznic a podporuje tzv. druhý život odsouzených.
- Odborní zaměstnanci určené pro práci s vězněnými osobami jsou zahlceni administrativní prací nesouvisející s naplňováním účelu výkonu trestu odnětí svobody odsouzených.
- Systém zdravotní péče ve věznicích vyžaduje reformu.
- Přes zásadní růst cen v uplynulých letech nedošlo od roku 2000 k valorizaci pracovních odměn odsouzených.

 Celá zpráva viz: bit.ly/veznice2016

»»»»» Pomáháme

103

podnětů z oblasti sociálních služeb.

Většina podnětů se týkala kvality poskytovaných sociálních služeb a úhrad v zařízeních. Nemáme oprávnění zabývat se jednotlivými případy, ale podněty slouží při přípravě programu systematických návštěv. Přesto jsme se vždy snažili navrhnout řešení. Přetrvávajícím problémem je, že neexistuje nezávislý orgán, který by prošetřoval stížnosti klientů sociálních služeb. Proto letos právě doporučení na vytvoření tohoto orgánu předkládáme Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

 Více informací viz str. 9

41

podnětů ze zařízení poskytujících psychiatrickou péči.

Zabývat se přímo můžeme jen těmi, které se týkají výkonu ochranného léčení nařízeného soudem v trestním řízení. Takových bylo letos třináct a ve dvou případech jsme konstatovali špatné zacházení s pacienty. Proto doporučujeme Poslanecké sněmovně, aby pověřila státní zastupitelství výkonem dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu ochranného léčení ústavního ve zdravotnických zařízeních.

 Více informací viz str. 10

Špatné zacházení při výkonu ochranného léčení v Psychiatrické nemocnici Dobřany

Šetřili jsme podnět pacienta, který v psychiatrické nemocnici vykonává ochranné léčení v ústavní formě. Stěžoval si na podmínky a režim, ve kterých dlouhodobě žije. Po provedeném šetření na místě jsme shledali pochybení nemocnice zejména v tom, že:

- neoprávněně držela stěžovatele v izolační místnosti po dobu 10, 13 a 7 dnů a dále jej držela v nepřipustně přísném režimu po dobu měsíců;
- o umístění do izolační místnosti rozhodoval ošetřovatelský personál (a ne lékař) za situace, kdy nehrozilo prodlení;
- podmínky na oddělení, kde byl umístěn, nedosahovaly úrovně terapeutického prostředí při dlouhodobějším pobytu;
- chyběla systematická vnitřní kontrola používání omezovacích prostředků a dlouhodobého držení v režimu příjmové ložnice.

Setkali jsme se s vedením psychiatrické nemocnice, které nám přislíbilo systémové změny při poskytování péče v zařízení a konsenzu jsme dosáhli i ve věci řešení komplikované situace stěžovatele.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2361/2016/VOP](#)

Špatné zacházení při výkonu ochranného léčení v Psychiatrické nemocnici Petrohrad

Z vlastní iniciativy jsme zahájili šetření odmínek výkonu ústavního ochranného léčení. Po provedeném místním šetření jsme konstatovali, že psychiatrická nemocnice pochybila tím, že pacienta nedůvodně umístila a držela v izolační místnosti, navíc za nedůstojných podmínek, a dále, že jej nedůvodně držela v režimu s omezenými aktivitami a omezeným terapeutickým působením. Ředitel psychiatrické nemocnice přislíbil přijmout taková opatření, která do budoucna zabrání opakování pochybení.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4174/2016/VOP](#)

402

podnětů nám zaslali obvinění a odsouzení.

Nejčastěji jsme řešili stížnosti na přemístění do jiné věznice a stížnosti na zdravotní péči.

Nároky na účinné vyšetřování napadení mezi odsouzenými

Odsouzený si Věznici Jiřice stěžoval, že byl v průběhu výkonu trestu odnětí svobody opakovaně napaden spoluvězni. Oddělení prevence a stížností ve věznici však bylo nečinné a proto se odsouzený obrátil na nás. Věznice pochybila, když neprovedla účinné vyšetřování napadení stěžovatele, neboť stěžovatel vznesl tzv. hájitelné tvrzení ve smyslu čl. 3 a čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tvrdil totiž skutečnosti, které nejsou zcela nedůvěryhodné, v tomto případě navíc podložené lékařskou zprávou. Věznice pochybení uznala.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5325/2015/VOP](#)

Neumožnění účasti odsouzeného na pohřbu bratra

Odsouzený požádal ředitelku Věznice Znojmo o povolení opustit věznici z důvodu účasti na pohřbu svého bratra. Stěžovatel se na nás obrátil s tím, že ředitelka jeho žádosti nevyhověla a navíc její zamítnutí řádně neodůvodnila. Ředitelce jsme doporučili, aby napříště povolila v zákonem stanovených případech přerušování výkonu trestu, není-li setrvání ve věznici skutečně nezbytné k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti, a v případě zamítnutí žádosti přesvědčivě odůvodnila. Jako zadostiučinění jsme v tomto případě požadovali umožnit širší kontakt stěžovatele s rodinou. Ředitelka věznice se s naším hodnocením a závěry neztotožnila.

Obrátili jsme se proto sankčně na nadřízený úřad, kterým je Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.

 [Zpráva, stanovisko a sankce ochránce: sp. zn. 1640/2016](#)

Odložení léčby na dobu po propuštění

Odsouzený se na Vězeňské službě České republiky dožadoval poskytnutí adekvátní zdravotní péče s ohledem na trvalé bolesti kyčelního kloubu a pohybového aparátu. Jelikož nebyl úspěšný,

obrátil se na nás. Šetřením jsme dospěli k závěru, že stížnosti odsouzeného nebyly vyřízeny včas a že stěžovateli nebyla poskytována odpovídající zdravotní péče. Ta se totiž nesmí omezovat jen na tlumení příznaků nemoci, ale musí se soustředit na odstranění zdravotních problémů a zabránění dalšího zhoršení zdravotního stavu. Zdravotní péče poskytovaná osobám zbaveným svobody musí být v zásadě srovnatelná s kvalitou péče, která je poskytována celé populaci.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 2392/2016](#)

45

podnětů týkajících se omezení svéprávnosti, opatrovnictví a dalších podpůrných opatření.

Ochránkyně se může zabývat pouze postupem veřejných opatrovníků. Takových podnětů jsme obdrželi 27. Již ve výroční zprávě z roku 2014 jsme Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky upozornili na potřebu zákona o veřejném opatrovnictví, který by upravoval jeho výkon a kontrolu. Zákon doposud nebyl přijat. Práva a povinnosti opatrovníků, včetně případných sankcí, tak nejsou definována.

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Špatnému zacházení předcházíme osvětou. V letošním roce jsme proškolili:

- přes **350** policistů v pěti krajích, kteří střeží osoby umístěné v policejních celách. Předali jsme jim zkušenosti z návštěv policejních cel a seznámili je s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Završili jsme tak sérii školení pro policisty ve všech krajích,
- 221** pracovníků v sociálních službách ve čtyřech krajích. Předali jsme jim naše zjištění o péči o klienty, zejména ty, kteří trpí syndromem demence. Téma prezentoval rovněž zdravotník, kterým spolu s námi taková zařízení navštěvoval,
- 145** veřejných opatrovníků ve čtyřech krajích, kterým jsme představili dobrou praxi výkonu opatrovnictví,
- 70** inspektorů České školní inspekce, které jsme seznámili s metodami naší práce při návštěvách zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy s našimi zjištěními z nich.

Prevenici špatného zacházení popularizujeme a o dobrých standardech zacházení jsme dále referovali na konferencích, které se věnovaly osobám s duševním onemocněním, seminářích pro pracovníky školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, pracovníky v sociálních službách a při výuce na právnických fakultách.

Pravidelně publikujeme v měsíčníku Sociální služby, ve kterém se snažíme reagovat na nejčastější dotazy pracovníků v sociálních službách stran podmínek poskytování sociálních služeb. Nově publikujeme příspěvky v časopise České vězeňství, kterými poukazujeme na judikaturu mezinárodních soudů a zjištění ochránce v oblasti zacházení s vězněnými osobami. Přispíváme i do časopisu Listy sociální práce.

Letošní rok byl ve znamení 10. výročí působení veřejného ochránce práv jako národního preventivního mechanismu. Při této příležitosti jsme Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky předložili zvláštní bilanční zprávu. Uskutečnilo se rovněž setkání příznivců a bývalých i současných spolupracovníků, kteří svojí činností přispívají k prevenci špatného zacházení.

Naše zkušenosti, zjištění a doporučení z provádění návštěv zařízení jsme během několikadenní stáže předali zástupcům albánského ombudsmana.

8

ROVNÉ ZACHÁZENÍ A DISKRIMINACE

Prosazování práv osob s postižením v praxi, zkoumání podmínek pro uzavírání registrovaného partnerství a zvyšování povědomí o nerovném odměňování žen a mužů: to jsou klíčová témata roku 2016 v oblasti diskriminace. Ve školství jsme se blíže zaměřili na přezkum maturit a férové zápisy do prvních tříd.

Celkem jsme obdrželi

451

stížností,

což je o 33

více než v roce 2015.

Diskriminaci jsme zjistili v 9

případech,

5×

šlo o diskriminaci přímou.

z toho

2×

o diskriminaci nepřímou.

2×

šlo o obtěžování/pokyn/navádění/pronásledování.

(nicméně 95 případů je ještě neuzavřených)

V dalších 37 případech se podezření na diskriminaci nepodařilo ani prokázat, ani vyvrátit. Ochránkyně taktéž zjistila diskriminaci v dalších 25 případech, jež obdržela ještě v předešlých letech (2013-2015). Diskriminaci je složité prokázat. Navíc případy, které dorazily v roce 2016, ještě posuzujeme. Nahlédněte do Výroční zprávy o ochraně před diskriminací 2016 (bit.ly/VZ_dis).

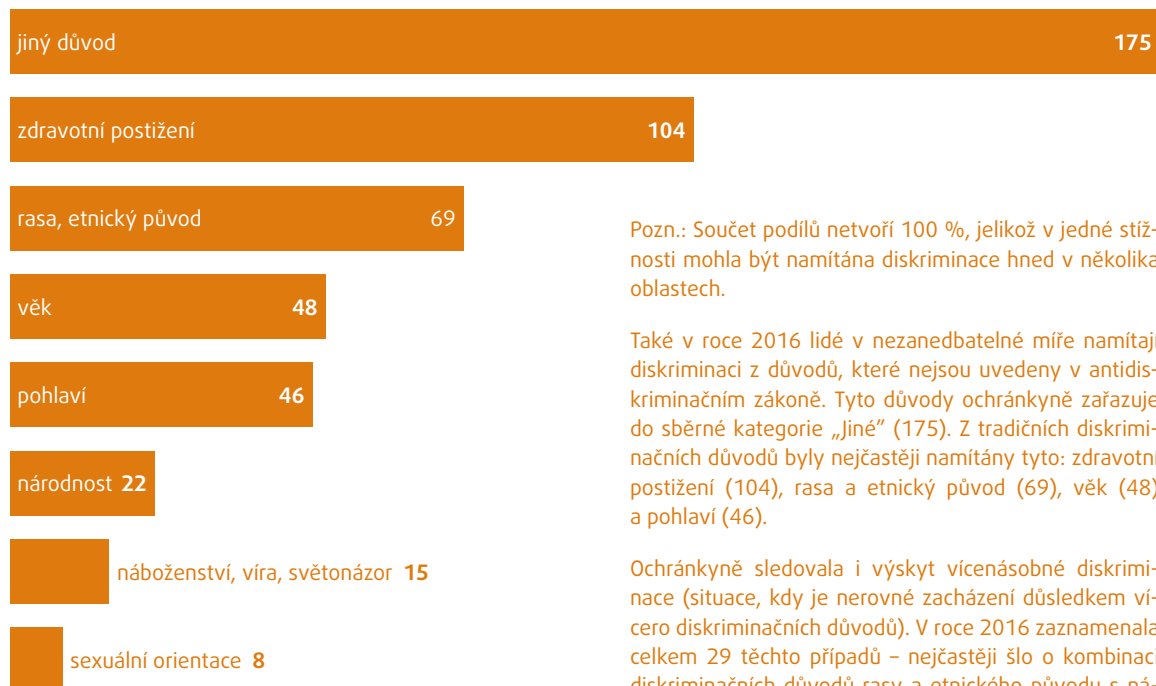

»»»»»»»»»» Zaostřeno na stížnosti

Ve kterých oblastech se lidé cítili diskriminováni v roce 2016

Proč se lidé cítili diskriminováni v roce 2016

»»»»» Měníme pravidla

V roce 2016 jsme se zejména zaměřili na lepší pravidla pro ochranu lidí s postižením. Zabývali jsme se také registrovaným partnerstvím (jeho uzavíráním a možnou adopcí). Zasadili jsme se o větší ochranu práv dětí na vzdělání a jejich přístup ke službám. Díky našim aktivitám už nehrozí nesprávné poplatky rodičům, kteří studují na vysoké škole, a na evropských školách je možné učit oba druhy písma.

Nová vyhláška o tlumočení českého znakového jazyka na vysoké škole

Tlumočení českého znakového jazyka na vysokých školách v Česku je dosud upraveno pouhým metodickým pokynem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Doporučili jsme vydání vyhlášky a ministerstvo s naším návrhem souhlasilo. Neslyšícím studentům a studentkám vysokých škol se tak brzy dostane podobných záruk, jaké mají děti na nižších stupních vzdělávání. Ministerstvo připravuje vyhlášku ve spolupráci s vysokými školami. Účinnosti by měla nabýt dne 1. 9. 2017.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 4958/2012/VOP ze dne 20. 11. 2015

Titulky nejsou vhodným řešením pro všechny

Česká televize u zpravodajství ze zahraničí, kde se mluví cizím jazykem, používá pouze české titulky. To nevyhovuje nevidomým a slabozrakým lidem. Přáli by si, aby Česká televize zajistila také mluvený český překlad, jako tomu bylo dříve. Doporučili jsme České televizi, aby se vrátila k dřívější praxi. Zatím se tak nestalo. Česká televize ale bude intenzivně spolupracovat s organizací, která hájí práva nevidomých a slabozrakých, na zlepšení audiopopisu reportáží. V diskuzi o přístupnosti zpravodajství proto budeme pokračovat i v roce 2017.

 Doporučení ochránce: sp. zn. 44/2015/DIS ze dne 27. 5. 2016

Výzkum: Jak matriční úřady přistupují k registrovaným partnerům?

V roce 2016 uplynulo deset let od přijetí zákona o registrovaném partnerství. Při této příležitosti jsme zkoumali, zda 14 matričních úřadů, před nimiž je možné vstoupit do partnerství, přistupuje k homosexuálním párům stejně jako k heterosexuálním párům. Všimli jsme si tří aspektů: místa a času pro uzavření svazku a poplatků s tím spojených. Méně příznivé zacházení s homosexuály jsme zjistili ve třech krajích, s těmi dále komunikujeme o nápravě. Většina matričních úřadů ale nečiní mezi páry rozdíly, případně změnila svůj přístup během výzkumu, což je pozitivní zpráva. Podle našeho názoru existují i nezamýšlené mezery v právní úpravě, budeme proto jednat se zástupci Ministerstva vnitra.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 30/2016/DIS](#)

Zákaznická karta České pošty až od 15 let?

Od 1. 1. 2017 mohou o zákaznickou kartu České pošty, s.p., žádat také osoby mladší 15 let. Učinit tak mohou prostřednictvím svých zákonných zástupců, zpravidla rodičů, anebo s jejich písemným souhlasem. Zákaznická karta především zjednodušuje podání zapsaných zásilek, zejména doporučených dopisů či balíků. Vedle toho přináší svému držiteli drobnou slevu na vybrané služby České pošty jakožto formu odměny za věrnost a poskytnuté osobní údaje. Právě poskytování osobních údajů se ukázalo klíčovým aspektem pro stanovení věkové hranice, od níž

lze o zákaznickou kartu žádat. S ohledem na současnou právní úpravu však podmínky pošty byly nepřiměřené a diskriminační. Česká pošta přijala naše argumenty a své podmínky změnila, čímž je sladila nejen s antidiskriminačním zákonem, ale též občanským zákoníkem.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4218/2014/VOP ze dne 12. 7. 2016](#)

Férové zápisy do prvních tříd

Obraceli se na nás lidé se stížnostmi na zápisy do prvních tříd. Ředitelé a ředitelky škol, na které se hlásí více dětí, než škola může přijmout, vymýšlejí různá kritéria, aby si výběr dětí usnadnili. V den zápisu se před žádanými školami tvoří dlouhé nedůstojné fronty. Vydali jsme proto doporučení, které dává školám návod, jak v takových případech postupovat. Vypracovali jsme také přehlednou pomůcku pro ředitele a ředitelky, jak mezi dětmi spravedlivě rozlišovat. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na základě našeho doporučení zpřesnilo vyhlášku o základním vzdělávání a upravilo svou metodiku. Česká školní inspekce naše závěry zohlednila při své inspekční činnosti.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 82/2015/DIS ze dne 13. 1. 2016](#)

 [Pomůcka pro ředitele a ředitelky základních škol: \[bit.ly/ZS_prijimani\]\(http://bit.ly/ZS_prijimani\)](#)

Víte, že...?

... díky našemu přičinění se

- osoby se sníženou mobilitou dočkají zákona o psech se speciálním výcvikem?
- neslyšícím vysokoškolským studentům a studentkám zlepší podmínky pro tlumočení českého znakového jazyka?
- děti mladší 15 let mohou stát držiteli zákaznické karty České pošty?
- školy nebudou obávat zakročit proti kyberšikaně, která se děje mimo vyučování?

Ochrana před kyberšikanou ve školách

Myslíme si, že by škola měla mít právo potrestat žáka či studenta za kyberšikanu, pokud byla prokazatelně orientována do prostředí školy. Může se například jednat o situaci, kdy žáci mimo dobu vyučování zesměšňují na internetu svého spolužáka kvůli jeho sportovním výkonům v tělocviku. Metodika Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ale na tyto případy nepamatuje. Doporučili jsme proto její změnu.

 Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 4400/2013/VOP ze dne 6. 12. 2016

Rodičovství při studiu nesmí být přítěží

Posuzovali jsme případ studentky, která předložila doklad o čerpání rodičovského příspěvku univerzitě se zpožděním. Univerzita jí dobu rodičovství zpětně neuznala a za překročení standardní doby studia vyměřila poplatek, který nezohledňoval dobu jejího rodičovství. Takový postup byl podle našeho názoru v rozporu se zákonem o vysokých školách a antidiskriminačním zákonem. Univerzita by neměla trestat studentku za překročení standardní doby studia, pokud bylo jeho důvodem rodičovství. To vzniká narozením dítěte, nikoliv až jeho formálním oznámením škole. Studentka sice

nevyužila svého práva na soudní ochranu a poplatek zaplatila, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ale přistoupilo k metodickému sjednocení praxe vysokých škol. Věříme proto, že tento případ diskriminace byl první a zároveň poslední.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 2695/2014/VOP ze dne 7. 9. 2016

Vázané písmo na evropských školách

Evropské školy jsou školy pro děti zaměstnanců Evropské unie. V české sekci jedné z těchto škol vznikl spor o typ písma, které se budou děti učit. Začalo se vyučovat písmo Comenia Script, přestože část rodičů s tím nesouhlasila a chtěla, aby se jejich děti učily tradiční písmo vázané. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k celoplošnému zavedení písma Comenia Script nemělo námitky. Po naší intervenci ministerstvo svůj názor přehodnotilo a škola nakonec umožnila souběžnou výuku jak písma Comenia Script, tak písma vázaného. Souběžná výuka totiž lépe odráží účel evropských škol a vysokou fluktuaci žáků.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 5716/2014/VOP ze dne 7. 4. 2015

»»»»»»»»»» Pomáháme

Největší radost máme, když odstraníme nesprávný postup úřadu či diskriminační jednání jednotlivce neformálně: na základě doporučení, osobního jednání anebo tím, že oběti diskriminace poradíme, aby se proti nezákonnému jednání vymezila (kupříkladu podáním stížnosti). Takto jsme vyřešili hned několik případů. Většina z nich se týkala osob se zdravotním postižením, tedy diskriminačního důvodu, na který jsme se v uplynulém roce více zaměřili.

Komu jsme pomohli?

- dívce na vozíčku, která již nemá problémy s přivoláním obsluhy plošiny při vstupu na poštu; signalizační zařízení původně nefungovalo a vozíčkářka si nemohla obstarat své úřední záležitosti. Vstoupili jsme do jednání s poštou a pomohli jsme jí se stížností k Českému telekomunikačnímu úřadu
- muži s duševním onemocněním, který získal byt; obec jeho žádosti o přidělení bytu opakovaně zamítala z obavy před soužitím se zdravými lidmi, obci jsme připomněli její závazky ze zákona o obcích a antidiskriminačního zákona, nakonec změnila názor a byt muži přidělila;
- žákovi základní umělecké školy, který mohl být klasifikován z klavíru i houslí i přes časté absence způsobené jeho postižením; škola původně nechtěla absence omluvit, mamince jsme poradili sepsat žádost a argumentovat konkrétním ustanovením vyhlášky o základním uměleckém vzdělávání, škola žádosti vyhověla.

I přes tyto úspěchy stále u osob s postižením přetrvávají problémy. Různé organizace si stále neuvědomují, že mají vůči osobám s postižením aktivní povinnost přijímat tzv. přiměřená opatření. Pokud na to zapomínají anebo vědomě svou povinnost opomíjí, diskriminují. O jaké situace se může jednat?

→ **Obec nedá souhlas se zřízením vyhrazeného parkování pro osobu s postižením.** Přitom antidiskriminační zákon jasně říká, že vlastníci pozemních komunikací musí posuzovat míru užitku vyhrazeného parkoviště a zabývat se existencí případných jiných možností, které by pomohly osobě s postižením vyřešit její problémy s parkováním. Každou žádost musí obec posuzovat individuálně.

 [Zpráva ochránce sp. zn. 3609/2015/VOP ze dne 13. 12. 2016](#)

→ **Bytové družstvo odmítne instalovat videotelefon neslyšící člene.** Pro bytové družstvo ale není v rámci rekonstrukce systému domovních zvonků nijak nákladné pořídit neslyšící člene videotelefon, který pro ni plní stejnou funkci jako pro slyšící členy družstva audiotelefon.

 [Zpráva ochránce sp. zn. 2587/2015/VOP ze dne 24. 6. 2016](#)

→ **Obec odmítne klientovi domu s pečovatelskou službou, který nemůže chodit do schodů, vyměnit stávající byt za bezbariérový, přestože ho má k dispozici.** Pro tento postup nemá přesvědčivé odůvodnění.

 [Zpráva ochránce sp. zn. 1307/2014/VOP ze dne 25. 2. 2016](#)

Bezplatná právní pomoc

Jelikož se v posledních dvou případech osoby s postižením nedočkaly nápravy, kontaktovali jsme Pro bono alianci, nevládní organizaci sdružující advokátní kanceláře poskytující služby bez nároku na odměnu. Ty se případů rády ujaly. Právní pomoc poskytly také obětem, které zažily diskriminaci z jiného důvodu. Konkrétně se jednalo o:

duchovního, který byl v církvi vystaven obtěžování z důvodu romského původu

 [Zpráva ochránce sp. zn. 810/2016/VOP ze dne 5. 1. 2017](#)

osobu, která nesouhlasila se sterilizací pro účely tzv. úřední změny pohlaví

 [Zpráva ochránce sp. zn. 810/2016/VOP ze dne 5. 1. 2017](#)

Antidiskriminační žaloby před českými soudy

Za nejdůležitější rozhodnutí roku 2016 považujeme rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 18. března 2016 (sp. zn. 10 C 250/2014-127), který konstatoval diskriminaci žáka s postižením v přístupu k základnímu vzdělání. Soud přiznal náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 50 000 Kč a uložil obci (zřizovateli školy) zaslání písemné omluvy žalobci. Obec se proti rozsudku neodvolala, rozhodnutí je tedy pravomocné.

Na soudy se s antidiskriminační žalobou v roce 2016 obrátili kupříkladu tyto lidé:

dva romští chlapci, kteří byli diskriminováni při zápisu do první třídy

 Zpráva ochránce:
sp. zn. 5202/2014/VOP
ze dne 16. 4. 2015

vysokoškolská pedagožka, která byla vystavena obtěžování z důvodu věku

 Zpráva ochránce:
sp. zn. 134/2013/DIS ze dne
14. 12. 2015

chlapec s postižením, který měl problémy s finančním zajištěním asistenta pedagoga

 Zpráva ochránce:
sp. zn. 3343/2014/VOP
ze dne 15. 9. 2015

Došlo také k mimosoudnímu vyrovnání ve třech našich případech. Oběti diskriminace se tudíž dočkaly uspokojení nároků (omluvy, uvedení v předešlý stav či finanční kompenzace) ještě před vynesením rozsudku. Šlo konkrétně o případy:

manželů, kteří byli odmítnuti zubařkou pro svůj romský původ

 Zpráva ochránce: sp. zn.
67/2012/DIS ze dne
23. 5. 2012

zaměstnanec s ledvinovými kameny, který byl šikanován v práci

 Zpráva ochránce: sp. zn.
5560/2014/VOP ze
dne 18. 5. 2015

vědkyně, s níž byl ukončen pracovní poměr po návratu z rodičovské dovolené

 Zpráva ochránce ze dne
7930/2014/VOP ze dne
16. 7. 2015

Tyto případy ukazují, že lidé jsou ochotni se dohodnout a najít řešení, které jim vyhovuje. Proto jsme v roce 2016 vypracovali informační leták o mediaci. Věříme, že některé diskriminační spory je možné vyřešit za účasti mediátora či mediátorky a není nutné podstupovat zdlouhavé a nákladné soudní řízení.

 Leták online na: bit.ly/mediace

Abychom mohli efektivně pomáhat osobám se zdravotním postižením, několik z nás se v roce 2016 začalo učit český znakový jazyk.

Opravná maturitní zkouška

Na úseku školství, kde ročně obdržíme zhruba šest desítek podnětů, jsme se opakovaně zabývali postupem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a České školní inspekce při přezkumu státní maturitní zkoušky. Pomohli jsme kupříkladu v případě, kdy ředitel školy odmítl přijmout přihlášku k opravné maturitní zkoušce žáka, jelikož ze systému CERMAT vyplývalo, že již všechny opravné termíny vyčerpал. Žák však tvrdil, že vyčerpал pouze dva termíny a že třetí mu ještě zbývá. Česká školní inspekce na straně ředitele školy nezjistila pochybení. Došli jsme k závěru, že ředitel nezjistil

stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Do systému CERMAT totiž zadává údaje ředitel školy. Data v něm uvedená tak neprokazují, že se žák k termínu skutečně přihlásil. Inspekce proto nepostupovala správně – měla dát studentovi za pravdu. Ministryně školství nakonec žákovi umožnila vykonat poslední opravný termín na jaře 2017. Zároveň ředitelům a ředitelkám škol doporučila, aby si přihlášky žáků k maturitní zkoušce do budoucna uchovávali.

 Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 321/2015/VOP ze dne 8. 8. 2016 a 17. 10. 2016

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Uplynulý rok hodnotíme jako velice úspěšný. O rovném zacházení jsme hovořili jak na domácí půdě, tak i v zahraničí. V roce 2016 se nám podařilo uspořádat v České republice hned tři prestižní mezinárodní akce, kde jsme přivítali experty a expertky ze zahraničí. Partnerkami při organizaci nám byly vždy důležité instituce, které se antidiskriminaci věnují dlouhodobě.

Mezinárodní konference
„Nerovné odměňování žen
a mužů“

22. ledna 2016, Brno
ve spolupráci s GIC Nora
60 účastníků a účastnic

 Sborník ke stažení na
bit.ly/sbornik_paygap

Odborný seminář
„Rovnost pohlaví ve
vzdělávání“

19.–20. května 2016, Praha
ve spolupráci s Equinet –
evropská síť orgánů
pro rovné zacházení
50 účastníků a účastnic

 Prezentace ze semináře ke
stažení bit.ly/equ_gender

Kulatý stůl „Proti rasové
diskriminaci a nesnášenli-
vosti v České republice“

3. listopadu 2016, Praha
ve spolupráci s Evropskou ko-
misí proti rasismu a intoleranci
(ECRI) a ministrem pro lidská
práva 60 účastníků a účastnic

 Tisková zpráva, video
a audio záznam na
bit.ly/stul_ecri

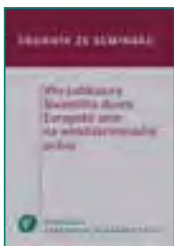
Nové sborníky

Vydali jsme také dva sborníky z odborných akcí, které proběhly v uplynulých letech:

 Rovnost a zákaz diskriminace v činnosti veřejného ochránce práv:
bit.ly/sbornik_rovnost

 Vliv judikatury Soudního dvora Evropské unie na antidiskriminační právo:
bit.ly/sbornik_judik

Pro advokacii

Lektorovali jsme čtyři odborné semináře pro advokátní kanceláře spolupracující s Pro bono aliancí na následující témata:

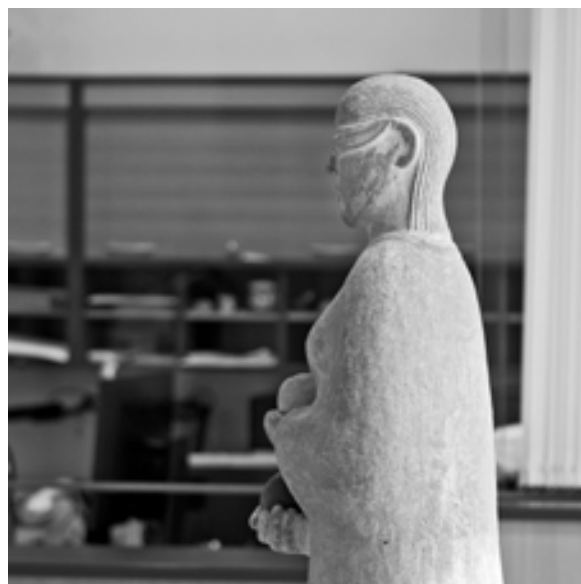
- Diskriminace při poskytování zboží a služeb
- Sankce v antidiskriminačním právu
- Přiměřená opatření pro osoby se zdravotním postižením
- Obtěžování na pracovišti

Veřejná správa

Se zástupci veřejné správy jsme se setkávali průběžně na kulatých stolech, odborných seminářích, přednáškách a jednáních.

Naše společná témata:

- diskriminace ve státní službě
- kontrola odměňování osob s postižením
- efektivní ochrana spotřebitele před diskriminací
- dietní stravování, očkování a podpůrná opatření pro děti s postižením
- diskriminace v obecně závazných vyhláškách
- problémy osob se zrakovým postižením
- stížnosti na diskriminaci při poskytování zdravotní péče
- bytová a školská segregace
- přetrvávající nedostatky při kontrole rovného zacházení na pracovišti
- rovné příležitosti pro muže a ženy ve služebním poměru

Nevládní sektor

S nevládními organizacemi jsme se sešli na pravidelném kulatém stole, jehož hlavním tématem byla ochrana práv osob s postižením. Pozvání přijalo celkem sedmáct organizací. Aktivně jsme vystoupili na akcích čtyř neziskových organizací: Open Society Fund, Nesehnutí, Prague Pride a Platforma pro sociální bydlení.

Studentky a studenti

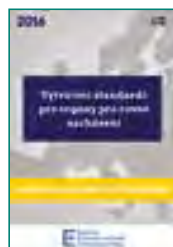
Umožnili jsme výkon odborné praxe patnácti studentům a studentkám právnických fakult z Prahy, Brna a Olomouce. V Kanceláři jsme přivítali i několik jednodenních exkurzí, tradičně jsme lektorovali blok o diskriminaci na Škole lidských práv.

Zahraničí

Se slovenskými kolegy a kolegyněmi z Kanceláře ombudsmanky jsme hovořili o výzkumech, diskriminaci ve veřejné správě, segregaci romských dětí ve vzdělávání a případech odvozené diskriminace.

Účastnili jsme se aktivně jednání všech pracovních skupin Equinetu – evropské sítě orgánů pro rovné zacházení. Přispěli jsme svými poznatky do jednotlivých publikací. Největší radost máme ze

Standardů pro orgány pro rovné zacházení a z praktické příručky o rovném odměňování.

Osvětový projekt „Pozor na rozdíly v odměňování žen a mužů!“

Nejvíce sil jsme investovali do osvětového projektu organizace GIC Nora, jehož jsme byli oficiálními partnery. Probíhal od září 2015 do června 2016 a byl finančně podpořen Nadací Open Society Fund Praha z norských fondů. Hlavním cílem projektu bylo zvýšení povědomí veřejnosti o problematice nerovného odměňování.

Ve všech čtrnácti krajích Česka jsme postupně

- uspořádali besedy s veřejností po promítání britského filmu „Vyrobena v Dagenhamu“;
- moderovali tematické přednášky pro studenty a studentky středních a vysokých škol;
- diskutovali na kulatých stolech se zaměstnavateli a sociálními partnery (tj. i s úřady)

Na sklonku projektu jsme se autorsky podíleli na závěrečném pozičním dokumentu:

 bit.ly/paygap_dokument

Do budoucna si přejeme realizaci některých opatření, která navrhla Evropská komise členským státům ve svém Doporučení o posílení zásady rovného odměňování mužů a žen prostřednictvím transparentnosti z roku 2014.

Už teď se ale podílíme na vypracování nové metodiky kontrol rovného odměňování pro oblastní inspektoráty práce.

9

KANCELÁŘ VEŘEJNÉ
OCHRÁNKYNĚ PRÁV

»»»»»»»»»» Rozpočet a jeho čerpání v roce 2016

Schválený rozpočet na rok 2016

101 215 tisíc korun

K tomu byl v průběhu roku rozpočet zvýšen o výdaje na financování projektu z Operačního programu Zaměstnanost **Dětská skupina Motejlcí** o 865 tisíc korun a projektu z Národního programu Azylového, migračního a integračního fondu **Podpora účinného systému sledování nucených návratů** o 176 tisíc korun.

Došlo k zapojení nároků z nespotřebovaných výdajů z předchozích let ve výši **22 939 tisíc korun**, z toho:

- 5 242 tisíc korun na platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci vč. příslušenství,
- 11 382 tisíc korun na provozní výdaje,
- 1 990 tisíc korun na výdaje programového financování.

Prostředky jsme použili k zajištění standardní činnosti Kanceláře při vyřizování podnětů a plnění našich dalších zákonných úkolů – zejména ochranou před diskriminací, ochranou osob omezených na svobodě a sledování vyhoštění cizinců. Dále jsme prostředky využili na spolufinancování projektů Dětská skupina Motejlcí a Podpora účinného systému sledování nucených návratů.

Vyčerpaný rozpočet za rok 2016

112 017 tisíc korun

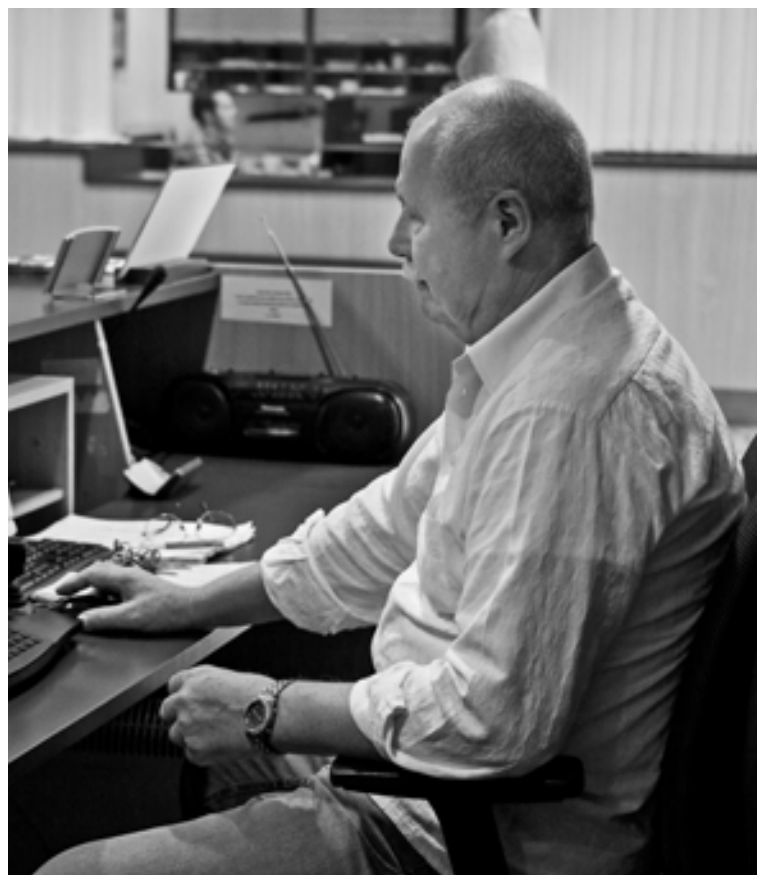
což činí ve srovnání se schváleným rozpočtem čerpání na 110,67 %.
Z toho:

- 681 tisíc korun na financování projektu Dětská skupina Motejlci,
- 206 tisíc korun na financování projektu Podpora účinného systému sledování nucených návratů,

18 614 tisíc korun z nároků z nespotřebovaných výdajů z předchozích let. Překročení rozpočtu výdajů bylo kryto zapojením nároků z nespotřebovaných výdajů. Nároky z nespotřebovaných výdajů jsme použili na platy a příslušenství pěti zaměstnanců (povolené překročení limitu počtu zaměstnanců), ostatní osobní výdaje (spolupráce externích expertů), zvýšení platů představitelů v důsledku změny platové základny, dále na provozní výdaje (ve schváleném rozpočtu výdajů došlo k výraznému krácení provozních výdajů) a na přípravné práce v souvislosti s přístavbou nové budovy Kanceláře, která bude zcela financována z nároků z nespotřebovaných výdajů.

 Podrobné výsledky hospodaření Kanceláře veřejné ochránky práv najdete na našem webu pod odkazem bit.ly/VOP_hospodareni

Personální situace v roce 2016

130

závazný limit počtu zaměstnanců Kanceláře pro rok 2016. Původní závazný limit počtu zaměstnanců Kanceláře se totiž v průběhu roku zvýšil ze 127 na 130 osob. Jednalo se o zaměstnance podílející se na projektech spolufinancovaných z prostředků EU.

132,05

zaměstnanců byl skutečný průměrný přepočtený evidenční počet za rok 2016. K překročení limitu došlo kvůli nutnosti posílení počtu zaměstnanců Kanceláře (2 zaměstnanci na oddělení dohledu nad omezováním osobní svobody, 2 zaměstnanci pro zabezpečení činností vnitřní správy, 1 zaměstnanec sekretariátu ochránčyně a jejího zástupce pro oblast zahraničních vztahů). Ke zvýšení limitu zaměstnanců došlo s předchozím souhlasem Ministerstva financí ČR a byl pokryt zapojením nároků nespotřebovaných výdajů z uplynulých let.

101

zaměstnanců se přímo zabývalo vyřizováním podnětů a výkonem dalších působností ochránce (působíme také jako národní preventivní mechanismus, národní těleso pro rovné zacházení a ochranu před diskriminací a sledování vyhoštění cizinců).

V roce 2016 jsme stejně jako v letech předchozích spolupracovali s odborníky z mimoprávních oborů, kteří nejsou kmenovými zaměstnanci Kanceláře (např. lékaři, psychologové, zdravotníci a sociální pracovníci, geriatři). Zapojeni jsou kvůli komplexnímu posouzení všech případů.

Pokračovala spolupráce s právníckými fakultami v Brně a Olomouci u prakticky zaměřených předmětů (tzv. klinik) pro studenty, v jejichž rámci studenti absolvovali praxi v Kanceláři.

»»»»» Poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

65

žádostí obdržela a vyřídila Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2016 podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Byly doručeny písemně, elektronickou poštou nebo prostřednictvím datové schránky.

Z toho

51×

Kancelář informaci poskytla. Šlo především o dotazy na zobecněné výsledky šetření ochránce a jeho stanoviska v jednotlivých agendách (věci cizinců, ochrana životního prostředí, sociálně-právní ochrana dětí, územní, stavební a kolaudační řízení), o písemnosti ze spisů stěžovatelů, o zaslání Sborníku stanovisek Vězeňství nebo o informace k rozpočtu Kanceláře.

14×

žádosti o informaci (či její části) Kancelář odmítl. Ve 3 případech podali žadatelé proti rozhodnutí o odmítnutí žádosti odvolání. Kancelář obdržela také 2 stížnosti na postup při vyřizování žádosti o informace.

	Celkový počet podaných žádostí o poskytnutí informací	65
§ 18 odst. 1 písm. a)	Počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti (či její části)	14
§ 18 odst. 1 písm. b)	Počet podaných odvolání proti rozhodnutí	3
§ 18 odst. 1 písm. c)	Opis podstatných částí každého rozsudku soudu	0
§ 18 odst. 1 písm. d)	Výčet poskytnutých výhradních licencí	0
§ 18 odst. 1 písm. e)	Počet stížností podaných podle § 16a zákona	2
§ 18 odst. 1 písm. f)	Další informace vztahující se k uplatňování zákona	0

»»»»» Média a komunikace s veřejností

Mediálně nejsledovanější témata v roce 2016

- zjištění z návštěv věznic, podmínky ve věznicích a jejich přeplněnost
- prosazování práva osob se zdravotním postižením na stejnou výši minimální mzdy, jakou za stejnou práci pobírají jejich zdraví kolegové
- zvyšující se počet dotazů a podnětů od dětí a náctiletých ochránčyni
- doporučení vytvořit zákon chránící práva lidí se zdravotním postižením, kteří využívají speciálně vycvičené psy, při vstupu do veřejných prostor a dopravních prostředků
- kontroly rovného odměňování mužů a žen, které budou u zaměstnavatelů provádět vyškolení inspektoři inspektorátů práce

8

tiskových konferencí

122

tiskových zpráv a aktualit

11

čísel elektronického zpravodaje

12 000

odběratelů elektronického zpravodaje

4 140

otištěných a odvysílaných zpráv, článků a reportáží v médiích, z toho 184 v televizích, 176 v rádiích, 1035 v tištěných médiích, 2430 v internetových médiích a 315 v agenturním zpravodajství

> 220 000

návštěv internetové stránky ochránce (ochrance.cz)

> 7 000

návštěv webu ochránce pro děti (deti.ochrance.cz)

12 000

využití vyhledávače stanovisek ochránce ESO

3 200

fanoušků na Facebooku

V průběhu roku 2016 ochránčyně pro média provedla podrobnou analýzu tří tematických oblastí, v nichž se na ni s podněty obrací největší počet lidí:

- důchody,
- stavební řád a územní plánování,
- ochrana práv dětí a rodiny (činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí).

Shrнула v ní opakující se problémy lidí a nejčastěji zjišťované nedostatky v činnosti úřadů. Poukázala také na vysokou úspěšnost v jednání s úřady o napravení pochybení, což je pro veřejnost pozitivním signálem, že jim ochránce dokáže skutečně pomoci. Tato témata se následně stala námětem 55 zpráv, článků a reportáží.

Média věnovala značnou pozornost i návrhům, s nimiž se ochránčyně obracela na Ústavní soud:

- návrhu na zrušení části nařízení vlády o minimální mzdě, podle níž dostávají lidé se zdravotním postižením za stejnou práci nižší odměnu než jejich zdraví kolegové;
- návrhu na zrušení obecně závazných vyhlášek měst Litvínov a Varnsdorf plošně zakazujících sedět na veřejných prostranstvích na čemkoli jiném než na lavičce.

Vedle témat, která ochránčyně veřejně prezentovala, média ochránčyni v průběhu celého roku 2016 nejčastěji zmiňovala v souvislosti s projednávanou novelou zákona o veřejném ochránci práv a také v návaznosti na situaci ve výchovném ústavu v Chrastavě.

Zvyšovat právní povědomí lidí při řešení konkrétních životních situací se ochránčyni v loňském roce dařilo i prostřednictvím pravidelné rubriky v Týdeníku Květy.

více než

70

informačních letáků s návody a řešeními častých problémů jsou k dispozici na webu ochránce: bit.ly/zivotni_situace

Pravidelně rozesíláme také elektronický zpravodaj. K jeho odběru se přihlásíte na webu www.ochrance.cz

Facebook

téměř

12 000

reakcí získaly naše statusy

430 000 lidí

byl dosah naší stránky
za rok 2016

Twitter

0 78 %

narostl počet sledujících
za rok 2016

105 000

zobrazení našich tweetů
uživatelům

Instagram

Na podzim roku jsme nově
založili profil kanceláře.
Sledujte nás pod účtem
[ochrankyne_prav](#)

5 neoblíbenějších témat na sociálních sítích:

1. zastavení praxe exekutorů vymáhat dluhy u telefonních operátorů po dětech
2. prosazení záměru vytvořit zákon chránící práva lidí se zdravotním postižením, kteří využívají speciálně vycvičené psy
3. pomoc babičce, které bývalá snacha bránila vídat se s malou vnučkou
4. naše úsilí o ochranu práv seniorů a zkvalitnění podmínek v zařízeních pro seniory
5. rady jak žádat o příspěvek na péči pro ty, kdo se starají o blízkého v dlouhodobě špatném zdravotním stavu

»»»»»»»»»» Zahraniční vztahy

V roce 2016 jsme pokračovali v rozvoji zahraničních vztahů, spolupráci se zahraničními ombudsmany i nevládními organizacemi. Posílili jsme bilaterální vztahy s vybranými evropskými ochránci a zaměřili se na budování mezinárodního renomé českého veřejného ochránce práv.

1/ 50 let lidskoprávních úmluv

V roce 2016 uplynulo 50 let od vzniku prvního závazného katalogu lidských práv. Valné shromáždění OSN v roce 1966 přijalo dvě mezinárodní smlouvy – Pakt o občanských a politických právech a Pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Tehdejší Československo oba pakty podepsalo již v roce 1968, ale ratifikovalo je až téměř po deseti letech. Některá práva, kterými se běžně zabýváme, jsme připomněli krátkým [videoseriálem](#).

2/ Zapojení do evropské sítě pro rovné zacházení EQUINET

Jsme aktivními členy evropské sítě EQUINET, která sdružuje národní orgány rovného zacházení. V roce 2016 jsme se účastnili nebo jako spolupořadatelé podíleli na desítkách zahraničních i tuzemských seminářů a konferencí. Prezentovali jsme naši činnost, poznatky a stanoviska k případům, které v praxi řešíme. Zapojili jsme se do všech čtyř pracovních skupin, které se věnují vyhodnocování dopadů činnosti orgánů pro rovné zacházení, komunikaci, formování politiky rovného zacházení a antidiskriminačnímu právu v praxi. Ze získaných poznatků čerpáme ve svých šetřeních. Dále jsme se v mezinárodních vztazích na poli antidiskriminace soustředili na rovné odměňování, rasovou diskriminaci a genderovou rovnost ve vzdělávání.

3/ Rozvoj mezinárodních vztahů NPM

V rámci působnosti jako národní preventivní mechanismus (NPM) jsme pokračovali v dialogu s kolegy z obdobných evropských organizací. Tato spolupráce dlouhodobě přispívá k našemu vzdělávání a rozvoji metod práce. V roce 2016 jsme osmkrát vycestovali na zahraniční vzdělávací akce či studijní návštěvu týkajících se témat NPM, věnujících se například ochraně základních práv dětí, terapeutické práci s odsouzenými s duševní poruchou, etice poskytování péče osobám trpícím syndromem demence či podmínkám v psychiatrických nemocnicích.

4/ Status pozorovatele v Jihovýchodní síti NPM

V pozici pozorovatele jsme se zapojili do Jihovýchodní NPM sítě. To znamená, že se můžeme účastnit pravidelných informačních setkávání, nemáme ale hlasovací práva. Cílem sdružení je výměna zkušeností, sdílení dobré praxe a vzájemná podpora při zavádění mechanismů NPM v jednotlivých členských státech.

5/ 10 let opčního protokolu proti mučení OPCAT

Opční protokol k Úmluvě OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání (OPCAT) oslavil v roce 2016 deset let od vstupu v platnost. Ochránčyně zároveň bilancovala deset let činnosti jako národního preventivního mechanismu. K mezinárodnímu výročí jsme připravili několik aktivit včetně dvojjazyčného informačního letáku nebo českého dabingu ke krátkému animovanému filmu vytvořeného Asociací pro zabránění mučení.

Vybrané mezinárodní aktivity v roce 2016

- **Konference The Rights of the Child in Practice a setkání s irským ombudsmanem pro děti** (Irsko, Dublin, 9.–13. února). Téma: práva dětí a jejich ochrana; informací o fungování instituce ombudsmana pro děti.
- **Konference Práva dětí za mřížemi pořádaná Nevládní organizací Defence for Children International** (Belgie, Brusel, 15. února). Téma: představení první evropské metodiky pro provádění návštěv, která zohledňuje specifika dětí a jejich práv, a zásad, kterými je zapotřebí se při monitoringu řídit.
- **Konference projektu LABCIT - Labour Citizenship** (Belgie, Brusel, 4.–5. dubna). Téma: nejčastější případy porušování práv pracovníků a návrhy na zlepšení legislativy v oblasti nepřímého zaměstnávání.
- **Mezinárodní konference IOI s názvem Úkoly spojené s lidskými právy v Evropě: odpověď ombudsmanů** (Španělsko, Barcelona, 25.–27. dubna). Téma: diskuze nad aktuálními tématy jako dilema mezi svobodou a bezpečností, role a odpovědnost ombudsmanů v kontextu uprchlické krize, sociální krize a nové pravomoci pro ombudsmana 21. století či transparentnost.
- **Bilaterální setkání české a chorvatské ombudsmanky** (Chorvatsko, Záhřeb, 23.–24. května). Téma: srovnání právních úprav a každodenní praxe obou institucí ve všech jejich působnostech.
- **Pracovní fórum k implementaci Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením** (Belgie, Brusel, 9.–10. června) Téma: setkání a diskuze zástupců EU Framework a národních monitorovacích mechanismů.
- **Mezinárodní konference Evropské sítě ombudsmanů – ENO** (Belgie, Brusel, 12.–14. června). Téma: výměna zkušeností a dobré praxe ombudsmanských institucí, např. jak propagovat transparentnost veřejných institucí nebo dobrou, poctivou správu ve veřejné správě.
- **Výroční konference k evropskému cizineckému právu 2016** (Belgie, Brusel, 15.–17. června). Téma: problematika návratové politiky, ochrana práv navrácených, Dublinský systém a relokační žadatelů o azyl.
- **Mezinárodní konference FUNDAMENTAL RIGHTS FORUM 2016** (Rakousko, Vídeň, 21. června). Téma: práva v dnešním světě a současné hodnoty v Evropě, Úmluva o právech lidí s postižením a další.
- **Mezinárodní konference Budoucnost uprchlického práva** (Velká Británie, Londýn, 29. června–1. července).
- **Setkání ombudsmanů zemí Visegrádské čtyřky** (Slovensko, Štrbské Pleso, 26.–28. září). Téma: ohrožení lidských práv.
- **Výroční setkání národních preventivních mechanismů z oblasti Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě** (Rakousko, Vídeň, 12.–14. října).
- **Odborné zasedání k desetiletému výročí německého antidiskriminačního zákona** (Berlín, Německo, 27. října). Téma: zhodnocení uplynulých deseti let pro antidiskriminační právo a pro společnost.
- **Zahajovací konference k projektu „Forced Return Monitoring II“** (Vídeň, Rakousko, 17. listopadu). Téma: sledování nucených návratů občanů třetích zemí.

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV ZA ROK 2016

Redakční rada

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D; JUDr. Stanislav Křeček; Mgr. Petra Zdražilová;
Mgr. Marie Lukasová; Mgr. Petr Polák; Mgr. David Slováček; Mgr. Barbora Kubíková

Editorka

Mgr. Bc. Monika Hanych

Foto

Mgr. Kateřina Pavlíčková, Mgr. Jakub Špiřík (foto na obálce)

Foto na obálce

Socha spravedlnosti vytvořená nevidomou umělkyní Boženou Přikrylovou
v roce 2002 – umístěná ve foyer Kanceláře veřejného ochránce práv

Vydala Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2017

Grafický návrh, sazba, produkce: Omega Design, s.r.o.

Náklad: 600 výtisků

1. vydání

ISBN 978-80-87949-50-4

Kancelář veřejného
ochránce práv